Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. № 289 (7.378) 1990 йил 19 декабрь, чоршанба Баҳоси 3 тийин.

ТО Бугунги кун нафаси

ЖУМҲУРИЯТИМИЗДА

⊙ Ўзбекистон ССЖ Давлат ҳисоб қўмитасининг маълумотларига кўра, жумҳуриятда 1990 йил январь — ноябрь ойларида маҳсулот ҳажми ўсиши секинлашди, маҳсулот етказиб бериш шартномавий интизоми бўшашди. Жумладан, истеъмолчиларга бу даврда 382,8 миллион сўмлик маҳсулот етказиб берилмади.

⊙ Жумҳурият прокуратураси ҳайъати Нукус шаҳридаги 9-ва Тошкент шаҳридаги 1-тергов қамоқхоналарида одамларни гаровга ушлаб қолиш тўғрисидаги масалани муҳокама қилиб, бу жойларда жиддий камчиликлар мавжудлигини таъкидлади.

МАМЛАКАТИМИЗДА

⊙ Қозоғистон ССЖ Олий Кенгаши давлат мустақиллиги тўғрисида декларация қабул қилди.

⊙ Мамлакат ҳукумати ССЖИ Олий Кенгаши қарорини кутиб ўтирмасдан Президент топшириғига мувофиқ 1991 йил боши учун план-бюджет топшириқларини тасдиқлади.

ХОРИЖДА

⊙ Ироқ 33 ёшгача бўлган резервчиларни ҳақиқий хизматга чақирди. Бу кейинги ҳафталарда ана шундай учинчи маротаба армияга чақиришдир. Ҳозир Ироқнинг у босиб олган Қувайтдаги қўшинлари сони 500 минг кишига яқинни ташкил этади.

Бугунги кун нафаси ТО

ССЖИ халқ депутатларининг тўртинчи Съездида

ТАШВИШ ВА УМИД БИЛАН

Жамиятдаги ҳозирги мураккаб аҳвол давлатчиликни чуқур ислоҳ қилишни, янги Иттифоқ шартномаси тузишни кечиктириб бўлмаслигини тақозо этмоқда. Шундай вазиятда 17 декабрь куни Москвада ССЖИ халқ депутатларининг тўртинчи Съезди очилди.

ССЖИ Олий Кенгашининг Раиси **А. И. Лукьянов** съездни оча туриб, ССЖИ халқ депутатлари тўртинчи Съездини тайёрлашга оид барча ишларни депутатлардан махсус тузилган тайёргарлик комиссияси олиб борганлигини айтди. Комиссияга барча иттифоқдош ва мухтор жумҳуриятлар, мухтор тузилмаларнинг вакиллари, Олий Кенгаш қўмиталарининг ҳамда унинг палаталари доимий комиссияларининг раислари Олий Кенгашда ва съездда ташкил этилган барча депутатлар гуруҳининг вакиллари, жамоат ташкилотлари ва ҳаракатларининг намояндалари кирдилар.

А. И. Лукьянов 2.240 ССЖИ халқ депутатидан съезд ишида қатнашиш учун 1.909 халқ депутати келганлигини маълум қилди. Бу съезд мажлислари иш тартибига кўра, қонуний ҳуқуққа эга эканини билдиради. Съездда ҳамма иттифоқдош мухтор жумҳуриятлар, бошқа мухтор тузилмалардан вакил бўлган депутатлар иштирок этмоқдалар.

Съезд ишида ССЖИ Президенти, ССЖИ Вазирлар Кенгашининг Раиси, ССЖИ ҳукуматининг, ССЖИ Конституциявий назорат қўмитасининг аъзолари, Олий Кенгаш сайлайдиган ва тайинлайдиган ҳамда съезд тасдиқлайдиган бошқа мансабдор кишилар қатнашмоқдалар.

Съездга иттифоқдош ва мухтор жумҳуриятлар Олий Кенгашларининг, мухтор вилоятлар ва округлар халқ депутатлари Кенгашларининг раислари, шунингдек, жамоатчиликнинг кўпгина вакиллари таклиф этилдилар.

Шундан кейин съезд ишчи органларни тузишга киришди.

Съезднинг тайёргарлик комиссияси ва ССЖИ Олий Кенгаши таклиф этган кун тартибининг қуйидаги барча бандлари кўпчилик овоз билан қабул қилинади:

1. ССЖИ халқ депутатларининг навбатдан ташқари учинчи Съездидан кейин сайланган ССЖИ халқ депутатларининг ваколатларини эътироф этиш тўғрисида.
2. Мамлакатдаги аҳвол ҳамда вужудга келган танг ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий вазиятни бартараф этишга оид тадбирлар ҳақида. (ССЖИ Президентининг маърузаси).
3. Янги Иттифоқ шартномасининг умумий концепцияси ва уни тузиш тартиби тўғрисида.
4. ССЖИ Конституцияси (Асосий қонуни)га ўзгартишлар киритиш ҳақида.
5. ССЖИда умумхалқ овоз бериши (референдум)ни ўтказиш тартиби тўғрисидаги Қонун лойиҳаси ҳақида.
6. ССЖИ халқ депутатини чақириб олиш тартибига доир Қонун лойиҳаси тўғрисида.
7. ССЖИ Бош прокурорини ва ССЖИ Бош давлат ҳакамини тасдиқлаш ҳақида.
8. ССЖИ Олий Кенгаши таркибини янгилаш (алмаштириш) тўғрисида.

Съезд кун тартибидаги масалаларни муҳокама қилишга киришди.

Съезд сайланган ССЖИ халқ депутатларининг ваколатларини эътироф этиш тўғрисида қарор қабул қилди.

Залдагилар учинчи ва тўртинчи съездлар оралиғидаги даврда вафот этган ССЖИ халқ депутатлари хотирасини бир минут сукут сақлаб ҳурмат билан эсга олдилар.

Кечки мажлисда ССЖИ Президенти **М. С. Горбачев** мамлакатдаги аҳвол ҳақида «Сўздан ишга ўтайлик, қатъият билан олға борайлик» мавзусида маъруза қилди.

(М. С. Горбачев нутқи рўзноманинг 1, 2-бетларида босилмоқда).

Депутатлар кеча мамлакатдаги аҳвол ҳақидаги маърузани муҳокама қилдилар.

(ТАСС).

ШИРКАТЛАРНИ МОЛИЯВИЙ ТАЪМИНЛАШ — ҚАТЪИЙ НАЗОРАТ ОСТИДА

Ўзбекистон ССЖ Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси 14 декабрь куни ширкатчиларга нақд пул бериш тартибини жиддий бузиш ҳоллари тўғрисидаги масалани муфассал кўриб чиқди. Ширкатларга қарз ҳисоб-китоб хизмати кўрсатишни тартибга солиш юзасидан илгари қарорлар қабул қилинганига қарамай, ССЖИ уй-жой-ижтимоий банки, ССЖИ саноат-қурилиш банки, ССЖИ деҳқончилик-саноат банки, ССЖИ Давлат банкининг Ўзбекистон жумҳурият банклари фаолиятида сезиларли ўзгаришлар бўлмагани таъкидланди. Бу ерда ҳануз ширкатларга нақд пул бериш тартибининг жиддий бузилишига, бу пуллардан бошқа мақсадларда фойдаланилишига йўл қўйилмоқда.

Тошкент вилояти уй-жой-ижтимоий банкининг Чирчиқ бўлими, Қорақалпоғистон МССЖ деҳқончилик-саноат банкининг Манғит бўлими, ССЖИ саноат-қурилиш банкининг Советобод бўлими ва бошқа кўпгина банкларда ширкатларнинг сўровлари билан декларацияда кўрсатилган маблағ миқдори солиштириб кўрилмасдан, баъзи ҳолларда эса декларацияни талаб ҳам қилмасдан ширкатларга иш ҳақи учун пул берилган. Кўпгина ҳолларда ширкатлар иш ҳақи тўлаш учун пул олиб, ундан хом ашё, материаллар сотиб олиш ва бошқа турли харажатлар учун фойдаланмоқда.

Банкларнинг қарз олиш шартномалари тузишга расмиятчилик билан муносабатда бўлиши ширкатларни халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришга ва аҳолига хизмат кўрсатишга эмас, давлат корхоналари ва ташкилотлари буюртмаларини бажаришга йўлламоқда.

Вазирлар маҳкамасининг мажлисларида таъкидланганидек, буларнинг барчаси жумҳуриятдаги пул муомаласининг ёмонлашиши ва пул чиқаришнинг кўпайишига салбий таъсир қилибгина қолмай, шу билан бирга меҳнаткашларнинг ҳақли норозиликларига сабаб бўлмоқда.

Ўзбекистон ССЖ Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси вужудга келган аҳволдан келиб чиқиб, ширкатларга қарз бериш билан шуғулланувчи банк ва молия идораларининг фаолиятини тартибга солиш юзасидан бир қанча амалий чора-тадбирлар ишлаб чиқди. Бу чора-тадбирлар ширкатлар молия-қарз олиш фаолиятидаги вазиятни нормаллаштириши, турли салбий ҳолатларнинг кучайишини тўхтатиши керак. Вазирлар маҳкамаси 1991 йил 1 чорагининг якунлари чиқарилганда бу масалага қайтишга қарор қилди.

Ўзбекистон ССЖ Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси мажлисининг ишида жумҳурият вазирликларининг, идораларининг, вилоят ижроия қўмиталарининг, йирик саноат корхоналарининг, молия-қарз бериш муассасаларининг раҳбарлари иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

СЎЗДАН ИШГА ЎТАЙЛИК, ҚАТЪИЯТ БИЛАН ОЛҒА БОРАЙЛИК

М. С. ГОРБАЧЕВнинг ССЖИ халқ депутатлари IV Съездидаги маърузаси

Халқ депутатлари, ўртоқлар!

Мамлакатдаги ҳозирги аҳвол оғир. Иқтисодиётдаги, ижтимоий ва сиёсий соҳалардаги, айниқса миллатлараро муносабатлардаги инқироз жараёнлари ҳозирча кучайиб бормоқда. Барқарорлик ва тартибга путур етди, буни ҳар бир киши, ҳар бир оила, меҳнат жамоалари, бутун мамлакат ҳис этиб турибди. Жамиятда ҳозирги кундан ҳам, келажакдан ҳам хавотирлик ошмоқда. Мана шундай вазиятда марказий, жумҳурият ва маҳаллий ҳокимият идоралари, айниқса ижроия ҳокимият идораларининг ишидан норозилик кучаймоқда. Қайта қуриш йўли тўғри танлаб олинганми, кўзланган мўлжаллар ва мақсадлар ҳақми, йўлдан озганимиз йўқми, деган саволлар тез-тез берилмоқда. Одамлар рўй бераётган воқеаларнинг сабабларини тушуниб олишни, унинг моҳиятини англаб етишни ҳохлайдилар. Буларнинг ҳаммаси жуда жиддий масалалардир, дарҳақиқат, биз қалтис пайтни бошдан кечиряпмиз. Биз беш йил бурун бошлаган ва мамлакатни чуқур янгилаш учун, умуман бутун дунёда шарт-шароит яратган буюк иш хавф остида қолганлиги равшан кўриниб турибди.

Шу муносабат билан аввало қуйидагиларни айтиб ўтмоқчиман. Ҳа, ҳақиқатан ҳам ҳозир бизга жуда қийин бўляпти. Биз оғир аҳволга тушиб қолдик. Қайта қуриш йўлида чигалликлар учрамоқда, у объектив ва субъектив тарздаги ҳаддан ташқари катта тўсиқларни уқубат билан бартараф этиб бормоқда. Вазият кўп жиҳатдан инқирознинг чуқурлиги билан изоҳланади. Жамиятимиз 1985 йилдан анча аввалроқ инқироз ҳолатига тушган эди. Вазият инсонпарвар, халқчил социализм йўлида биз амалга ошираётган ислоҳотларнинг беҳад катталиги ва мураккаблиги билан ҳам изоҳланади, албатта.

Аммо гап фақат шундагина эмас. Қайта қуриш давомидаёқ мамлакат раҳбарияти катта хато ва янглишишларга йўл қўйди. Биз жамият инқирозининг чуқурлигини етарли баҳоламаган эдик. Иқтисодий ва сиёсий ислоҳотларни ўтказишда пухта ўйланмаган, пала-партиш қарорлар ҳам қабул этилди. Етилиб келаётган хавф-хатарни ҳамиша ҳам ўз вақтида, тўғри баҳолай олмадик, уларнинг салбий ҳодисаларга айланиб кетишига йўл қўймаслик мақсадида қатъият билан ҳаракат қилмадик.

Мана шундай бўлди. Бу — биз учун, қолаверса бутун жамиятимиз учун ҳам оғир сабоқдир. Аммо биз ваҳимага тушмаслигимиз, вужудга келган қийинчиликлар тазйиқи остида саросимага тушмаслигимиз, довдираб қолмаслигимиз керак. Энг муҳими эса — ҳақиқатан ҳам жиддий хавф-хатарларни бартараф этиш учун ҳаракат қилишимиз, қайта қуриш туфайли очилган имкониятлардан фойдаланишимиз лозим. Бундай имкониятлар эса жуда катта.

Қайта қуриш жамиятга эркинлик ва демократияни берди, миллион-миллион кишиларнинг орзу-умидлари, узоқ вақтгача писанд қилинмай келинган манфаатларини, ўзгартишларни тез амалга ошириш борасидаги зўр иштиёқини қулф урдириб юборди. Бу — ғоят катта ғалабадир ва, аминманки, ривожланишнинг ҳозирги қийин даврида ўзгартишларнинг кенг йўлига чиқиб олишнинг ҳал қилувчи омилидир.

Биз неча ўн йиллар давомида жамиятни бўғиб келган тоталитар, буйруқбозлик — маъмуриятчилик системасининг тиргакларини синдириб ташладик. Инсоннинг манфаатларини рўёбга чиқариш, уни ишлаб чиқариш воситаларининг ва ўз меҳнати натижаларининг хўжайинига айлантириш, ташаббусга кенг йўл очиш учун мулкчилик муносабатларини ўзгартиришга киришдик. Шу омил ҳам, агар бу йўлдан қатъият билан бориладиган бўлса, мамлакат ижтимоий-иқтисодий тараққиётининг бутун ривожланишига жуда катта таъсир ўтказишига аминман.

Биз кўпмиллатли давлатни ривожлантиришга юзаки ёндашишга барҳам бердик, барча халқларнинг миллий тикланиш йўлини очдик.

Биз ҳеч қачон мана шундай фикр эркинлигини билмаган эдик. Энди бошқача фикрлаганлиги учун ҳеч ким таъқиб этилмайди. Оммавий қатағонларнинг қурбонлари оқланди. Ватан ва жаҳон маданиятининг халқдан яшириб келинган бойликлари унга қайтариб берилди.

Биз ташқи сиёсатимиз билан халқаро вазиятни соғломлаштиришга ҳал қилувчи даражада кўмаклашдик. Бошқа давлатлар билан биргаликда жаҳон ядро уруши хавфини даф қилдик. Аскарларимиз Афғонистондан қайтиб келдилар, бу нарса энди ҳеч қачон такрорланмаслигига аминман. Ички ривожланиш учун қулай ташқи шароит яратилди. Қуролланиш пойгасини тўхтатиш натижасида кўп миқдордаги маблағларни халқ эҳтиёжларига сарфлай бошлаймиз.

Вужудга келган вазиятнинг нақадар мураккаблиги ва хатарли эканлигини кўриб турган бўлсам ҳам, қандай мақсад кўзланишидан қатъи назар, ваҳима уруғини сочаётганларга, тўғри ечимларни вазминлик билан дадил излашга ва ҳақиқий турмуш талабларига мувофиқ иш тутишга ҳалақит бераётганларга қатъиян қарши чиқаётганимнинг боиси ҳам мана шу. Ҳозир бирдан-бир оқилона сиёсат шундан иборатки, инқирознинг чуқурлашишини биргаликдаги куч-ғайрат билан тўхтатиб қолиш, заифликларимизни, жамиятда намоён бўлган салбий тамойилларни бартараф этмоқ керак. Шу тариқа бир—бир ярим йил ичида мамлакатни янгиланиш йўлидан нормал, соғлом ривожланиш уфқига олиб чиқиш лозим.

Жамиятдаги кайфият айни шу йўлда ўзгариб бормоқда. ССЖИ Олий Кенгашида шу йил 17 ноябрь куни мамлакатдаги аҳвол тўғрисида таклиф этилган чора-тадбирлар дастури муҳокама қилиниб, қарор қабул этилганлигидан кейин бу кайфият айниқса сезилиб қолди. Одамлар бу қарорни вужудга келган вазиятни ўзгартириш йўлида қатъий амалий қадамлар қўйиш сари дадил бурилиш деб тушунмоқдалар. Ҳозир бутун мамлакат съездимизга қараб турибди. Съезд бир қанча масъулиятли қарорларни қабул қилиши, шу жумладан ижроия ҳокимият идораларининг тузилишини ўзгартириши, ССЖИ Конституциясига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиши лозим. Энг муҳими эса бизнинг ҳаракат қилиш йўлидаги азму-қароримизни тасдиқлаши лозим. Шу кунларда биз съезд ишини халқнинг орзу-умидларини оқлайдиган тарзда ташкил қилишимиз керак.

I.

Депутат ўртоқлар! Ҳозир инқирозни бартараф этиш учун энг зарур тадбир мамлакатда тартиб ўрнатишдир. Бу нарса ҳокимият тўғрисидаги масалага бориб тақалади. Қаттиққўл ҳокимият, интизом бўлса, қарорларнинг ижроси назорат этилса, шундагина озиқ-овқат таъминотини нормал йўлга қўйишга ҳам, жиноятчилар бўғзига арқон солишга ҳам, миллатлараро адоватни тўхтатишга ҳам муваффақ бўла оламиз. Бунга эриша олмасак, тартибсизликнинг кучайиши, қора кучларнинг авжга чиқиши, давлатнинг парчаланиши муқаррар. Вужудга келган фавқулодда шароитда ғоят кескин ҳаракат қилиш керак. Имиллашга асло йўл қўймаслик лозим. Биз қоралаган ва рад қилган чексиз диктатура ва бедодлик усулларига қайтиш ҳақида гап бораётгани йўқ. Мен қонун асосида иш тутадиган, қонунийлик доирасида барқарорликни ва инсоний тинчликни таъминлай оладиган, инқироз вазиятини бартараф қила оладиган ҳокимиятни назарда тутяпман.

Турмушнинг ўзи бизни президентлик идора усулига ўтишга, жамиятда содир бўлаётган жараёнларга мувофиқ келадиган сиёсий ва давлат тузилмаларини барпо этиш зарурлигига олиб келди. Президент ҳокимиятининг вазифаларини мен фуқароларнинг ҳуқуқларини, ҳар бир инсоннинг шани ва қадр-қимматини ҳимоя қилишдан, конституциявий тузумнинг ва давлат муассасаларининг нормал амал қилишини таъминлашдан иборат деб биламан. Айни шу мақсадлар йўлида давлат бошлиғидан тортиб шаҳар ва қишлоқдаги ижроқўмларгача — барча поғоналарда кучли ижрочи ҳокимият, қонунларга риоя этилишига, қарорларнинг бажарилишига эриша оладиган, муносиб тартиб ва интизомни сақлашга қодир бўлган ҳокимият керак.

Менинг назаримда, ўз меҳнати билан яшаётган Ватанимиз тақдирини, унинг бугунги ва эртанги кунини қадрлайдиган ҳамма кишилар мана шундай ҳокимият бўлишидан манфаатдордирлар.

Айни жамиятнинг шу табақалари, меҳнат жамоаларига, жамоат ташкилотларига бирлашган кишилар Президент ҳокимиятининг ижтимоий таянчидир. Инқилобий ўзгартишларни кўзловчи бу ҳокимият мамлакат йигит ва қизларининг, аёлларнинг мададига умид қилади, давлат ва жамоат муаммоларини ҳал этишда улар билан кенг миқёсда ҳамкорлик қилишга тайёр. Унинг бўлажак тузилишида аёллар ва ёшлар орасида ишлайдиган муассасалар ташкил қилинади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ижтимоий кучларнинг табиий, ажралмас қисмидир. Уларнинг ҳамкорлиги қайта қуришнинг пировард мақсадини — жамиятимизни социалистик йўл доирасида, инсонпарвар, халқчил социализм сари бориладиган ҳаракат йўлида янгилаш мақсадини рўёбга чиқариш имконини беради.

Президент ҳокимиятини қайта тузиш муносабати билан Конституцияга киритиладиган қўшимчалар ва тузатишлар тўғрисидаги таклифлар сизларга тарқатилган. Шу сабабли баъзи бир мулоҳазаларнигина айтиб ўтаман. Янги тузилишга биноан давлат бошлиғи бўлмиш Президент Вазирлар Маҳкамасига бевосита раҳбарлик қилади, барча Олий Иттифоқ ҳокимият ва бошқарув идораларининг фаолиятини бирлаштириб, мувофиқлаштириб туради. Шу тариқа кучларнинг ҳозиргидек парокандалигига, параллелчиликка барҳам берилади, назорат кучайтирилади, мансабдор шахсларнинг топширилган иш учун шахсий масъулияти оширилади.

Бизникидек ғоят мураккаб мамлакатда Президент вазифаларининг доираси айниқса, ҳозир ўтиш даврида ғоят каттадир. Шу боисдан ҳам унинг ёнида Вице-президент ишлайдиган бўлиши муҳимдир, унинг доимий вазифалари бўлади ва айни вақтда Президентнинг аниқ-равшан топшириқларини бажариб боради.

Бош министр бошчилигидаги Вазирлар Маҳкамаси Президент ҳокимиятининг ижрочи аппарати бўлиб қолади. Иттифоқ билан жумҳуриятлар ўртасидаги ваколатларнинг фарқланишига биноан Иттифоққа бириктириб қўйиладиган бошқарув соҳаларини идора қилувчи вазирликлар ва идораларнинг раҳбарлари шу маҳкамага кирадилар. Иттифоқ даражасида янги тузилишга ўтиш учун муайян вақт керак бўлади. Баъзи масалалар дарҳол ҳал этилади, бошқалари ишлаб чиқилишига қараб ва иқтисодиётдаги вазиятнинг ўзгаришига қараб, бозор муносабатлари тобора кенгайишини, тегишли воситаларни ўз ичига олишини ҳисобга олиб, ҳал этилади.

Мамлакатнинг хавфсизлиги учун масъулият Президентнинг зиммасида бўлади. Бизнинг давримизда ижтимоий хавфсизлик тушунчаси анча кенгайди. Бу тушунча мамлакатни ташқи хавфдан ҳимоя қилишдангина иборат эмас, балки фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқларини таъминлашни, иқтисодиётдаги узилишлар ва фалокатларнинг олдини олишни, аҳолини экология жиҳатидан ҳимоя қилишни ҳам ўз ичига олади. Мамлакатимизда экология соҳасидаги аҳвол эса жуда таҳликали эканини биласизлар. Шу вазифаларни бажариш учун Президент ҳузурида хавфсизлик кенгаши тарзидаги махсус идора бўлиши зарур. Бу идора мамлакатнинг ташқи ва ички хавфсизлигини узвий бирликда таъминлаши лозим. Шунга мувофиқ равишда мудофаа, Ички ва Ташқи ишлар вазирликларининг, Давлат хавфсизлиги комитетининг, бошқа баъзи идораларнинг вакиллари кенгаш ишида қатнашишлари лозим бўлади. Атоқли олимлар, мутахассислар, шунингдек мамлакатда обрў ва нуфузга эга бўлган жамоат арбоблари ҳам унга кирадилар. Президент Бош қўмондон ҳисобланади ва Хавфсизлик кенгашининг ички бўғинларидан бири сифатида мудофаа кенгашига бошчилик қилади.

Тажрибадан шунга ишонч ҳосил қилдикки, тўғри қонунлар ва қарорларни қабул қилибгина қолмай, шу билан бирга уларнинг бекаму кўст турмушга татбиқ этилишига эришиш, жараёнларни аниқ ва қаттиқ назорат қилиш ҳам муҳимдир. Бу эса ССЖИ Олий Кенгашининг ССЖИ Назорат палатасини тузишни ва уни Президент ҳокимиятининг олий давлат инспекцияси системасига қўшишни талаб қилди. Гарчи уларнинг ҳар бири ўзига хос вазифаларга эга бўлсада, улар ўртасида умумийлик ҳам бор. Бу умумийлик республика ҳокимиятлари билан ҳамкорликда давлат ҳужжатларининг ижросини, қонунларнинг ва Президент фармонларининг таъсирчанлигини кузатиб бориши лозим бўлган назорат системасининг бўғинларидир.

Президент ҳокимияти системасида федерация кенгашига янги ўрин ва мавқе ажратиб берилади. Бу қадам давлатимизни мустақил жумҳуриятлар иттифоқига айлантириш билан боғланган. Федерация Кенгашининг янги вазифалари қонунда баён этилган ва ҳамманинг қизиқишига ва кўпгина мунозараларга сабаб бўлди. Бу мунозараларни бундан буён ҳам давом эттиравериш мумкин, бироқ, менинг назаримда, Федерация Кенгаши дарҳол, мунтазам асосда иш бошлаши, ўз фаолиятининг мукаммалроқ воситасини тажрибада пухта ишлаб чиқиши яхшироқ бўлур эди. Узлуксиз мунозара қилавериш, ишни сўзларга ғарқ қилиб юбориш — етилган муаммоларни ҳал қилишни пайсалга солиш демакдир. Бизга мана шундай орган керак, у кўпмиллатли давлатимиздаги чуқур ўзгаришлар билан боғлиқ бўлган янги воқеликларни акс эттиради.

Федерация Кенгаши ўзининг обрўли тавсиялари билан бахсларнинг олдини олишга, одилона ва оқилона қарорларга келиш йўлини топишга кўмаклашади. Бу нарса ҳуқуқий давлатнинг Конституциявий назорат комитети,— келгусида эҳтимол конституциявий суд,—бутун судлов системаси каби органларининг ўрнини босишни билдирмайди. Менинг назаримда, жамиятни янада демократиялаштириш шароитида уларнинг ўрни ва мавқеи ортиб боради. Биз қонун чиқарувчи, ижрочи ва судлов ҳокимиятининг вазифаларини янада фарқлаб қўйиш йўлига ўтдик ва шу йўлдан бораверишимизга аминман. Бундай фарқлаб қўйиш мақсадга мувофиқлигини жаҳон тажрибаси исботлаган.

Барча Иттифоқ идораларининг янги характери яна шунда ҳам ўз ифодасини топмоқдаки, уларнинг ҳаммаси жумҳуриятлар вакилларининг бевосита иштирокида ишлайдиган бўлади. Бу гап Вазирлар Маҳкамасига ҳам, вазирликларга, идораларга ҳам тааллуқлидир.

Ишнинг кадрлар жиҳати ҳақида ҳам гапириб ўтмоқчиман. Ишдаги вазифалар ва унинг характери ўзгариши Иттифоқ идоралари ва аппаратининг кадрлар таркибини обдон янгилашни тақозо этади. Аммо бу иш юзакичилик билан эмас, балки вазминлик билан, давомийликни сақлаб қолган ҳолда қилиниши лозимлиги табиий. Булар — қайта қуриш сиёсатининг қатъий тарафдорлари, унинг фаол иштирокчилари сифатида обрў қозонган кишилар бўлиши лозим. Булар тараққиётимизнинг мана шу қалтис пайтида инқирозни бар-

(Давоми иккинчи бетда).

ССЖИ халқ депутатларининг тўртинчи Съездида. Р. ЖУМАНИЁЗОВ туширган сурат. УзТАГ телесурати.

СЎЗДАН ИШГА ЎТАЙЛИК, ҚАТЪИЯТ БИЛАН ОЛҒА БОРАЙЛИК

(Давоми. Боши биринчи бетда).

тараф этиш муаммоларини амалда ҳал қилишга қодир бўлган билимдон кишилар бўлиши керак.

Ўртоқлар, Президент ҳокимиятининг мустаҳкам системасини барпо этиш учун негиз қилиб олинадиган асосий ёндашувлар мана шундан иборат. Бироқ мамлакатдаги бутун ижроия ҳокимияти самарали ишлаганидагина бу система самарали ишлаши мумкин. Ҳозир бизда ваколатларни сайлаб қўйилган органлар билан уларнинг ижроқўмлари ўртасида фарқлаб қўйишда рўй берган чалкашлик, шунингдек юқоридан қуйигача ва қуйидан юқоригача ижроия ҳокимиятининг ўзаро алоқаси издан чиққанлиги бунга халақит бермоқда. Биз, аслида жойлардаги, жумҳуриятлар даражасидаги ва марказдаги шу ҳокимиятнинг ўзига хос тарзда фалаж бўлиб қолганига дуч келдик. Конституцияга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш йўли билан шу тугунни ечиб юбориш керак.

Шундай қилиб, Президент ҳокимияти системасини барпо этиш мамлакатдаги бутун ижроия ҳокимиятининг мавқеи ва масъулиятини оширишни тақозо этади. Биз Иттифоқ шартномаси тузилмасданоқ шу тадбирларни кўряпмиз. Бизнинг кутиб туришга вақтимиз йўқ, вазият шундай қилишга мажбур этмоқда, ҳаракат қилмоқ керак. Шу билан бирга биз съезднинг кун тартибига Иттифоқ шартномаси лойиҳасининг муҳокамасини киритиб тўғри иш қилдик, деб ҳисоблайман. Шартномага бағишланган махсус маъруза бўлади. Баъзи бир энг муҳим масалалар хусусидаги энг асосий нуқтаи назаримнигина баён этиб ўтмоқчиман.

Аввало, назаримда, мамлакатда, халқ орасида ўз-ўзидан равшанки, ўзгартирилган тарзда, халқчиллик қоидаларига асосланган Иттифоқни сақлаб қолиш ҳаётий зарурат эканлиги хусусидаги якдиллик тобора аниқланиб бораётганини қайд этиш учун ҳамма асослар бор, аммо бунда ССЖ Иттифоқининг мустақиллиги билан жумҳуриятлар мустақиллигининг бирлиги таъминланиши лозим. Шу муносабат билан жумҳуриятларнинг мустақиллиги — кўпмиллатли давлатимиз тараққиётидаги тарихан муқаррар босқич эканлигини таъкидлаб ўтмоқчиман. Бироқ ҳаддан ташқари марказлашишдан, унитаризмдан воз кечиш билан бирга Иттифоқни шаклсиз бир тузилмага айлантириб юборишга, айниқса унинг парчаланиб кетишига йўл қўйиб бўлмайди. Шундай қилинса, миллион-миллион кишиларнинг тақдирига ва дунёдаги бутун вазиятга жуда оғир таъсир ўтказилган бўлур эди.

Ҳозир биз кўпмиллатли давлатни тубдан ўзгартириш босқичига кирдик. Унинг бўлажак тақдири, бинобарин эса, сиз билан бизнинг, ҳар бир халқнинг тақдири ҳам ҳал этилмоқда. Биз: ҳар бир халқ ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқига эга, деган қоиданинг ўзгармаслигига асосланиб иш тутамиз. Аммо, айни ялпи халқ шундай ҳуқуққа эгадир. Халқ ўз хоҳиш-иродасини ифодалашининг энг яхши шакли референдумдир. Шу боисдан мен съезд муҳокамасига ҳар бир фуқаро федератив асосдаги мустақил давлатлар иттифоқининг «тарафдори» ёки унга «қарши» эканини билдириши учун бутун мамлакатда референдум ўтказишни таклиф қиламан. Ҳар бир жумҳуриятдаги референдум натижаси эса узил-кесил ҳукм бўлади. ССЖИдан чиқишга келганда шуни айтиш керакки, бу иш фақат тегишли қонун асосида, мазкур мураккаб сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий жараённинг барча жиҳатларини албатта ҳисобга олган ҳолда амалга оширилиши мумкин.

Яна бир муҳим масала. Сўнгги вақтда шундай вазиятга дуч келдикки, жумҳуриятлар ва бошқа миллий-ҳудудий тузилмалар ўзларининг ҳуқуқий аҳволидаги турли-туман ўзгаришларни эълон қилиб, амалдаги ССЖИ Конституциясини назар-писанд қилмаётирлар. Қўпол қилиб айтганда, бундай «партизанча» ёндашув жиддий тартибсизликлар, бошбошдоқликни келтириб чиқариши мумкин. Бу — боши берк кўчадир. Сиз билан биз буни ҳозироқ сезиб турибмиз. Шу сабабли халқ депутатлари съезди қатъий қилиб бундай дейиши керак, деб ҳисоблайман: барча иштирокчиларнинг ҳуқуқий мақомини узил-кесил белгилаб берадиган Иттифоқ шартномаси тузилгунга қадар ССЖИ Конституцияси сўзсиз ижро этилиши лозим бўлган олий даражадаги қонуний ҳужжат бўлиб қолаверади. Президентлик ҳокимияти ана шунга амал қилган ҳолда иш олиб бораверади.

Мамлакатдаги аҳволни муҳокама этиш ва Иттифоқ шартномасини қабул қилиш муносабати билан яна бир мавзу борки, бу ҳақда гапирмай ўтиш мумкин эмас. Миллатлараро адоват, ажрамачилик ёки ҳар иккаласи биргаликда бир қанча минтақаларда, аввало Кавказорти, Болтиқбўйи жумҳуриятларида, Ўзбекистонда, Молдовада кескин муҳолифликка, турмушнинг қийинлашувига, одамларнинг хавфсизлигига, фожиали воқеаларга олиб келди. Бу воқеалар Иттифоқ давлатининг яшашини гумон қилиб қўймоқда. Маҳаллий, жумҳурият ҳокимиятларининг ва ўз-ўзини танқид руҳидан олиш керакки, ССЖИ Президентининг бир қанча ҳолларда йўл қўйган сабрбардоши оғир оқибатларга олиб келди. Бунга мутлақо йўл қўйиб бўлмайди. Ажрамачи ва миллатчи кучларнинг вайрон этувчи ҳаракатларига чек қўйиш юзасидан қатъий чоралар кўриш зарур. Кўпмиллатли давлатимизнинг ҳамма жойларидан ана шундай талаблар эшитилмоқда, бу халқнинг иродасидир, съезд ҳам шу иродани ифодалаб, мазкур масала юзасидан ўзининг қатъий фикрини айтади, деб умид қиламан.

Ўртоқлар! Жиноятчиликка қарши қатъий ҳужумга ўтиш, бандитизмга, иқтисодий саботажга, порахўрликка, чайқовчиликка, ўғриликка, безориликка шафқатсиз зарба бериш учун бизга кучли ҳокимият ҳозир айниқса зарур. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари фаолиятини шунчаки мувофиқлаштириш етарли бўлмади. Президент ҳузурида уюшган жиноятчиликка қарши кураш билан шуғулланувчи махсус тузилма барпо этилмоқда. Қаттиқ чоралар кўриш зарур ва биз шундай чораларни кўрамиз. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ва мудофаа вазирлиги раҳбарларининг баёнотларида бу ҳақда аниқ-равшан айтилди. Бу — Президентлик ҳокимияти тутган йўлдир. Бу йўл оғишмай амалга оширилади. Халқ депутатлари, барча ҳокимият органлари, умуман жамият буни тушуниб етиши ва қўллаб-қувватлашига умид қиламиз.

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларига нисбатан талабчанлик оширилади, кадрлар мустаҳкамланади. Лекин улар фаолиятининг ҳуқуқий негизлари ҳам кучайтирилади. Бу эса ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ходимларининг шаънини, қадр-қимматини, ҳаётини ишончли ҳимоя қилишга имкон беради. Уларнинг жуда қийин ва хавфли иши моддий базаси ҳам яхшиланади. Шахсий составнинг турмуш шароитини яхшилашга доир қўшимча чораларни кўрамиз. Милиция ва Давлат хавфсизлиги органлари тўғрисидаги қонунни қисқа муддатда қабул қилиш керак.

Қуролли Кучлар тўғрисидаги масала — алоҳида масаладир. Давлатимиз мудофааси — уларнинг зиммасига юкланган. Армия мамлакат давлат суверенитетининг, унинг ташқи ва ички барқарорлигининг энг муҳим таянчидир. Ҳозир армия теран ислоҳот даврини бошидан кечирмоқда ва ҳар томонлама эътибор ва ғамхўрликка муҳтождир. Ушбу минбардан туриб айтаманки, Қуролли Кучларимизни ёмон отлиққа чиқаришга ва камситишга қаратилган ҳар қандай уринишларни қатъиян қоралаш зарур. Ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзолари ҳуқуқларини ҳар қандай тарзда бузишни, истеъфога чиққанларни уй-жой билан таъминлаш, савдо ва маиший хизмат кўрсатиш, ишга жойлаштириш хусусида инсонпарварликка зид бўлган ва хавфли иғвогарлик ҳатти-ҳаракатларини истисно этиш керак. Съезд мамлакатнинг Қуролли Кучларига, унинг қўмондонлигига, офицерлар ва аскарларга тўла ишонч билдиради, бунга аминман. Шуни таъкидламоқчиманки, мамлакат Қуролли Кучлари муаммолари Президент ҳокимияти, унинг барча органлари фаолиятида биринчи ўринда туради.

II.

Депутат ўртоқлар!

Президент ҳокимияти ва унинг янги тузилмалари дарҳол шуғулланадиган энг муҳим муаммо — озиқ-овқат муаммосидир. Ҳозир юз бераётган воқеалар шунчаки озиқ-овқат маҳсулотининг етишмаслиги эмас. Бу тартибсизликнинг, назорат йўқлигининг, аҳолига нисбатан жиноятқорона масъулиятсизликнинг оқибатидир, жумҳуриятлар ва вилоятлар ўртасида маҳсулот етказиб бериш мислсиз барбод этилганлигининг, хўжалик алоқалари узилганлигининг, шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги нормал муносабатлар бузилганлигининг натижасидир.

Москва, Ленинград, Свердловск, Челябинск, Кемерово, Хабаровск, бошқа саноат марказлари оғир аҳволга тушиб қолди. Жумҳуриятлар ва вилоятлар озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб беришни барбод қилишаяпти ва айни пайтда аввалгидек металлни ҳам, газни ҳам, нефтни ҳам, кўмирни ҳам истеъмол қилишаяпти, саноат марказлари етказиб бераётган автомашиналарни, турли техникани олиб туришибди. Буни кўриб одамларнинг ғазаби қайнаб кетмоқда. Мен сизлардан сўрайман: бу қанақа суверенитет ўзи? Суверен ҳуқуқлар шу мақсадда тасдиқланадими?

Яна бир бор айтмоқчиман, биз 1991 йилда ўзимизда етиштирилган ва ишлаб чиқарилган маҳсулотлар ва чет элдан сотиб олинган маҳсулотлар ҳисобига жон бошига истеъмол қилишни шу йилги даражадан камайтирмай таъминлай оламиз. Лекин озиқ-овқат ресурсларидан фойдаланишда тартиб ўрнатиш керак. Бу ҳосилни йиғиштириб олиш, ташиш, сақлаш ва қайта ишлашга, албатта, биринчи навбатда тақсимлашга, савдога таалluқлидир.

Аҳволни ўнглаб олиш учун шошилинч чоралар кўриш зарур. Бу хусусда нималар қилинмоқда ва қандай ишлар амалга оширилмоқчи?

Жамоа хўжаликлари ва давлат хўжаликларига, бутун аграр секторга ишлаб чиқариш ҳажми учун етарли бўлган зарур моддий ресурслар ажратилмоқда. Давлат фондига қишлоқ хўжалик маҳсулотлари кафолат билан топширилиши ва маҳсулот ишлаб чиқарувчиларни рағбатлантиришни кучайтиришни кўзлаб 1991 йилда товар ишлаб чиқариш билан шуғулланаётган барча деҳқонлар ва ердан фойдаланувчилар учун давлат буюртмасини жорий этиш мақсадга мувофиқ деб топилди. Давлатга етказиб бериладиган бундай маҳсулотнинг ҳажми сўнгги беш йилдаги ўртача йиллик харидининг 60 фоизидан ошмаслиги лозим. Бундай ҳолда давлат харид нархлари билан ҳақ тўланади. Мажбурий равишда етказиб берилган маҳсулотдан қолган қисми истеъмол бозорида эркин сотилади.

1991 йилда озиқ-овқат ва қайта ишлаш саноатининг янги қувватлари ишга туширилиши керак, бу эса маҳсулот ишлаб чиқаришни тахминан 5—6 миллиард сўмлик кўпайтиришга имкон беради. Бу қувватларнинг анчагина қисми келгуси йилнинг дастлабки 3—4 ойида ишга туширилиши лозим. Аҳоли етиштирадиган қишлоқ хўжалик маҳсулотларидан оқилона фойдаланиш мақсадида Центросоюз ишини, аввало унинг моддий техника базасига таалluқли ишини яхшилаш чоралари кўзда тутилди. Бу эса чакана савдо тармоқларига озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб беришни қўшимча равишда 3 миллиард сўмлик кўпайтиришга имкон беради. Озиқ-овқат маҳсулотларини харид қилишни яхшилаш юзасидан сира кечиктирмай чоралар кўришга келганда эса бу соҳада катта иш қилиниши керак, албатта. Аввало жумҳуриятларнинг ҳукуматлари, Советларнинг ижроия комитетлари 15 январга қадар барча турдаги хўжаликлар билан битим бўйича маҳсулотни давлат йўли билан харид қилиш учун шартнома тузишлари лозим. Таъкидлаб айтаман, барча хўжаликлар билан шартнома тузилиши керак.

Бу йилги сабоқларни, саноат марказларига маҳсулот етказиб беришнинг барбод бўлганлигини ҳисобга олиб, озиқ-овқат таъминоти масалалари юзасидан жумҳуриятлар ўртасида 1991 йилга битим имзолашни таклиф қилдим. Бу битим Иттифоқ ва жумҳуриятлар фондларига тегишли маҳсулот етказиб беришни, қатъий иқтисодий ва ҳуқуқий жавобгарликни кўзда тутади. Мамлакат ҳудудида озиқ-овқатни ташишга тўсқинлик қилувчи ҳар қандай тўсиқлар бекор қилиниши лозим. Акс ҳолда асосий вазифани — бозорга ўтишни ҳал қилиш йўлида сунъий тўсиқлар вужудга келади. Съезд иш олиб бораётган кунлардаёқ ана шундай битимлар имзоланиши лозим ва ушбу масала юзасидан съездга ахборот берилади.

Сўнгра, ССЖИ Прокуратурасига, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларига озиқ-овқат таъминотининг бутун занжири бўйлаб ҳар қандай суиистеъмолларга ва айниқса уюшган жиноятчиликка қарши курашни қаттиқ қилиб қўйиш ҳақида топшириқ берилганлигини айтмоқчиман. Бу вазифанинг муҳимлиги, шунингдек бир қанча ҳолларда биз иқтисодий саботажга дуч келаётганлигимиз муносабати билан бу ишга бутун мамлакатда Давлат хавфсизлиги идоралари жалб этилди. Шу мақсадда ишчи назорати органлари ваколатларини кенгайтириш ҳақида фармон чиқарилди. Ишчи назорати органлари ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари билан баҳамжиҳат ҳаракат қилади. Жойлардаги ҳокимият, меҳнат жамоалари уларни тегишлича қўллаб-қувватлайдилар, деб умид қиламан.

Баён қилинган чоралар кўп жиҳатдан фавқулодда тусдадир. Аммо биз деҳқончиликка муносабатнинг ўзида туб бурилишга эришмасак, қишлоқнинг ижтимоий қиёфасини ўзгартирмасак, озиқ-овқат масаласини ҳал қила олмаймиз, тангликдан чиқа олмаймиз. Деҳқон ҳамиша жамиятни тўйдириб келган ва шундай бўлиб қолаверади. Унинг оғир меҳнатини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш талаб қилинади. Аллақачон гапдан ишга ўтиш лозимлиги тўғрисида гапирадиган бўлсак, бу аввало бутун қишлоқ турмуш тарзини иқтисодий ва ижтимоий жиҳатдан ўзгартиришга таалluқлидир.

Қишлоқни қайтадан тиклаш — жамиятнинг маънавий бурчи. Шу сабабли мамлакатни янгилашнинг бутун сиёсатида аграр масала устувор масала бўлиб қолади.

Биз қишлоқда хўжалик юритишнинг хилма-хил шаклларини ёқлаб чиқдик ва ўзгартиришлар йўлига ўтдик. Деҳқоннинг, ерда меҳнат қилаётган барча кишиларнинг донолиги ва соғлом фикрига таяниб ана шу йўлдан бориш керак. Ер муносабатларини ислоҳ қилишда 1991 йил бурилиш йили бўлиши лозим. Съездимизнинг махсус декларациясида 1 январдан бошлаб деҳқон хўжаликларига, барча фуқароларга хўжалик юритиш, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш учун, умрбод эгалик қилиш ва мерос қилиб қолдириш ҳуқуқи билан ҳеч қандай тўсқинликсиз ижарага ер участкалари ажратиб берилади, деб ёзиб қўйишни таклиф қиламан. Президентнинг Фармони билан жумҳуриятлар ва маҳаллий идораларга шахсий ёрдамчи хўжаликларнинг эгаларига агар улар хоҳласалар қўшимча ер ажратиб бериш тавсия қилинади. Боғдорчилик ва полизчилик билан шуғулланишни хоҳлаган фуқароларнинг илтимосларини қондириш тўғрисидаги фармон тайёрланди ва келишиб олиш учун жумҳуриятларга юборилди. Ҳисоб-китобларга қараганда, бунинг учун 5 миллион гектаргача ер керак бўлади.

Жумҳуриятларнинг идоралари ва маҳаллий идоралар вақтни қўлдан бой бермай, кимга қарашли бўлишидан қатъи назар, барча ерларни қайта рўйхатдан ўтказишлари лозим. Шу асосда ерларни деҳқон хўжаликларига, ижарачиларга, кооперативларга, қишлоқда яшаш ва ишлаш истагини билдирган барча фуқароларга бериш учун давлат ер захираси барпо этилади. Шу мақсадда деҳқон хўжаликлари ва шахсий ёрдамчи хўжаликлар учун имтиёзлар ва рағбатлантириш системасини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш тўғрисида кўрсатма берилди.

Ҳозир, менимча, жамиятда ушбу барча масалалар тўғри тушунилмоқда. Лекин битта туб масала борки, бу масала хусусида фикрлар турлича бўлиб, кураш кучайиб бормоқда. Мен ерга хусусий мулкчиликни назарда тутяпман. Бу хусусда менинг нуқтаи назарим маълум. Менимча, бу шундай масалаки, бу ҳақда халқнинг ўзи қарор қилиши керак. Халқ қандай тўхтамга келса — худди шундай бўлади. Мамлакат Президенти сифатида, қонунчиликда ташаббускорлик тарзида халқ депутатлари тўртинчи Съезди кўриб чиқиши учун мамлакатда (жумҳуриятларда) ушбу масала юзасидан шу масалани умумхалқ овозига қўйиш ҳақида таклиф киритаман.

Пировардида совет деҳқонлари, аграр соҳа барча тармоқларининг меҳнатчилари мамлакатдаги вазиятни, уларга бериладиган мададни муносиб баҳолаб, хўжалик юритишнинг янги шароитларидан фойдаланадилар ва озиқ-овқат маҳсулотлари кўпайишини таъминлаш учун ғайрат қиладилар, деб ишонаман.

III.

Умуман иқтисодиётни барқарор қилиш тўғрисида. ССЖИ Олий Кенгаши «Халқ хўжалигини барқарорлаштириш ва бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий йўналишлари»ни қабул қилди. Бунинг маъноси шуки, баҳс-мунозаралар, муқобил лойиҳаларни қиёслаш даври тугади. Ҳаракат қилиш пайти келди. Бунинг устига қийин вазият вужудга келди.

1991 йил режаси ва бюджети ҳали ҳам тасдиқланмаган. Сабаби — ҳаракатларнинг ўзаро келишилмаганлиги, сўнгги вақтда Иттифоқ ва жумҳуриятларнинг органлари бир-бирига зид қонунларни қабул қилганлигидир. Ғалати вазият вужудга келди: моддий ишлаб чиқариш соҳасида ҳам, бюджет ҳисобидан пул билан таъминланадиган тармоқларда ҳам банд бўлган меҳнаткашлар учун турмушнинг туб масалалари хусусида равшанлик йўқ. Агар ана шу вазият бартараф этилмаса, январь ойидаёқ моддий ишлаб чиқариш соҳасида банд бўлган меҳнаткашлар ҳам, бюджет ҳисобидан пул билан таъминланадиган тармоқларда банд бўлган меҳнаткашлар ҳам маошсиз қолишлари мумкин. Шу муносабат билан мен 1991 йилга жумҳуриятлар ўртасида иқтисодий масалалар юзасидан вақтинчалик битимни тайёрлаш ҳақида топшириқлар бердим. Бундай ҳужжат лойиҳаси барча жумҳуриятларда кўриб чиқилди. Бу хусусдаги мулоҳазалар олинди. Битим узил-кесил ишлаб чиқилганидан сўнг имзоланиши керак.

Федерация Кенгаши таркибига кирувчи жумҳуриятларнинг раҳбарлари аҳволнинг мураккаблигини тушуниб етиб, мазкур битимни қабул қилишни кечиктиришнинг барча салбий оқибатларини эътиборга оладилар, сиёсий донолик ва муносиб масъулият билан иш тутадилар, деб ўйлайман. Бу эса бозорга ўтишнинг қийин даврида халқ хўжалиги нормал фаолияти йўлидаги тўсиқларни бартараф этади.

Келишиб олиш муайян вақтни талаб қилишини ҳисобга олиб таркиб топган хўжалик алоқаларини сақлаб қолиш ҳақида фармон чиқарилди, ҳукумат эса келгуси йилнинг биринчи чорагида хўжалик алоқалари ва бюджет муносабатларини тартибга солувчи қарорни қабул қилди. Шу кунларда бошқа шошилинч масалалар ҳам ҳал қилинди. Енгил саноат корхоналарида мамлакат ичкарисида ва чет элдан хом ашё етказиб бериш масаласининг ҳал этилиши кечикиши сабабли юз берган вазиятни ўнглаб олиш лозим эди. Ҳозир тегишли хом ашёни аванс тариқасида харид қилиш ва етказиб бериш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Ҳозирги мураккаб даврда кўп нарса ёқилғи-энергетика комплекси, транспорт ва алоқа корхоналарининг ишига боғлиқ. Бюджет маблағлари чекланганлиги сабабли барқарорлаштирувчи махсус фонд тузиш зарур деб топилди. Мамлакат ҳаётини таъминлашнинг ана шу энг муҳим тармоқлари пухта ишлашини таъминлаш фондининг вазифаларидан биридир.

Шахтёрлар, нефтчилар, темирйўлчилар, алоқачилар, базавий тармоқларнинг ходимлари ҳозирги пайтнинг масъулиятли эканлигини яхши тушуниб, иқтисодиётимиз рисоладагидек ишлаши учун ўзларига боғлиқ ҳамма ишни қиладилар, деб умид қиламан. Уларнинг ишлаш ва қийинчиликларни енгиб ўтиш маҳорати, ватанпарварлиги, мамлакат иши учун масъулияти эса етарлидир.

Ҳозирги вақтда пул муомаласини изга солиш, давлат бюджети камомадини қисқартириш мамлакат учун биринчи навбатда ҳал этилиши лозим бўлган муаммодир. Шу мақсадда қуйидаги чоралар кўрилади; ишлаб чиқаришга сармоя сарфлаш кескин камайтирилади; тугалланмаган иншоотлар тўхтатиб қўйилади ва улар сотилади; молия маблағлари ва моддий ресурслар ишга тушириладиган иншоотларга жамланади; зарар келтирадиган корхоналарга ёрдам анча камайтирилади. Маъмурий-бошқарув харажатлари қисқартирилади ва кўпгина бюджет ташкилотлари ўз харажатларини ўзи қоплашга ўтказилади; ҳарбий харажатлар камайтирилади; бюджет камомадини қоплаш воситаси сифатида қоғоз пул чиқариш тўхтатилади. Аҳоли маблағларини жамғарма банкларга жалб этиш, узоқ муддат фойдаланиладиган молларни кафолатли харид этиш, квартираларни, боғдорчилик ва полизчилик участкаларини, бинокорлик материалларини, гаражларни ва шу кабиларни сотиш йўли давом эттирилади. Вазирлар маҳкамаси ана шу барча масалалар билан астойдил шуғулланади ва мунтазам ҳисобот бериб боради.

Барқарорлаштириш босқичида биз меҳнатга ҳақ тўлаш фондини хўжалик юритишнинг пировард натижаларига мустаҳкам боғлиқ қилиб қўйиш воситаларисиз иш юрита олмаймиз. Ҳозир нималар бўляпти? Бу йил якунларига кўра, саноат ишлаб чиқариши тахминан 1,5 фоиз камайиши кутилмоқда, иш ҳақи эса шунга қарамай, тахминан камида 8 фоиз кўпаяди. Бу бошқа пул даромадларининг кўпайиши билан биргаликда пул қадрсизланишининг асосий манбаи бўлиб, даромадларнинг кўпайишини барибир пучга чиқаради ва бозор томон ҳаракатга тўсқинлик қилади. Айтилган бу гаплардан юқори иш ҳақи йўлига қандайдир ғов солинади, деган маъно чиқмайди, Аксинча, мен шунга асосланаманки, юқори унумли меҳнат учун тўланадиган ҳақ ҳам кўпайиши керак. Фақат иш ҳақининг ана шу ўсиши маҳсулот ишлаб чиқариш кўпайиши ва унинг сифати яхшиланиши билан бевосита ва мустаҳкам боғлиқ бўлиши муҳимдир.

Яқин ойлар — бу айни пайтда бозор кўмакчи соҳаларини, бозорга ўтиш шароитида хўжалик юритишнинг янги шаклларини барпо этишга доир фаол ишлар даври ҳамдир. Янги йилдан бошлаб ССЖИ Олий Кенгаши қабул қилган Қонунлар негизида банк системасининг аҳамияти тубдан ўзгаради. Давлат банки ижрочи давлат ҳокимият идоралари системасидан чиқарилади. Айни вақтда тижорат, акционерлик, кооператив банклари ва давлатга қарашли бўлмаган бошқа банклар тармоғи кенг ривож топади.

Давлат тасарруфидан чиқариш тўғрисида. Биз бу жараённи мулкчиликнинг хилма-хил шаклларига, хўжалик юритишнинг янги шаклларига, тадбиркорликка ўтиш жараёни деб қараймиз, булар меҳнатни рағбатлантиришни кучайтириш орқали бутун иқтисодиётимизга жўшқинлик бағишлаш воситасидир. Бундай ёндашув қонунда мустаҳкамлаб қўйилган. Биз шунга асосланамиз.

Бироқ жамиятда саволлар туғилмоқда. Биринчисига бундай жавоб қиламан. Давлат тасарруфидан чиқариш Иттифоқ корхоналаридаги пешлавҳаларни ўзгартиришдан, уларни иттифоқ мулкидан чиқариб жумҳурият мулкига топширишдан иборат бўлмаслиги керак. Агар ундай бўлса, Иттифоқ вазирликлари ҳукмронлиги ўрнини жумҳурият идораларининг қаттиқ ҳукмдорлиги эгаллайди. Бундай ҳукмдорлик ҳозироқ мавжуд. Ҳамма гап шундаки, корхона бозорнинг тўла ҳуқуқли иштирокчиси бўлиши керак. Давлат мулк эгаси бўлиб қоладими ёки йўқми? — Бу бошқа масала. Шубҳасиз, бу жаҳон тажрибасидир. Давлат мулки Иттифоққа, жумҳуриятга ва маҳаллий ҳокимиятларга қарашли бўлиши — хўжалик воситаларимиз ишлаши учун қаерда зарур бўлса, ўша ерда бўлиши мумкин. Лекин давлат корхоналарининг ҳамма турлари бозор иқтисодиётининг ягона қоидалари асосида ишлаши, кооператив, акционерлик, ижара ва бошқа корхоналар билан баравар ҳуқуққа эга бўлиши керак.

Давлат тасарруфидан чиқариш жараёни қандай кечишини ҳозир барча тафсилотлари билан аниқлаб қўйиш қийин. Менинг топшириғимга биноан мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва халқ хўжалигидаги монополияларни тугатиш дастурининг лойиҳаси ишлаб чиқилди. Бу лойиҳа жамиятда, қонун чиқарувчи ҳокимият органларида жуда батафсил муҳокама этилиши ва ишлаб чиқилиши, шундан кейингина қабул қилиниши керак. Бироқ мулкни давлат тасарруфидан чиқариш чоғида акциялар, облигацияларни сотиб олишда, корхонани сотиб олишда меҳнат жамоаларининг аъзоларига, меҳнат ветеранларига устунлик берилиши лозимлиги мутлақо равшан. Давлат тасарруфидан чиқариш жараёнини рағбатлантириш мақсадида иқтисодий рағбатлантириш фондининг қолган қисмини, шунингдек 1991 йилда олинадиган фойданинг бир қисмини акцияларни сотиб олиб, уларни меҳнат жамоалари ходимларига топширишга сарфлаш таклиф этилмоқда. ССЖИ давлат мулкининг барпо этилаётган фонди мол-мулкини баҳолаш ҳамда акцияларни жамоа аъзолари ўртасида тақсимлаш тартибини белгилаб бериши керак. Бундай фонд яқин кунлар ичида тўла ташкил этилиши керак.

Структура сиёсати. Бу иқтисодиётимизни қайта қуришнинг, унга кўпроқ жўшқинлик, ижтимоий йўналиш ва янгиликларга мойиллик бахш этишнинг муҳим таркибий қисмидир. Шу мақсадда сармоя сарфлаш сиёсатида кўпроқ фан билан боғлиқ ишлаб чиқаришни ривожлантиришга, ресурсларни тежайдиган технологияларни жорий этишга зўр берилади. Бунда хорижий шериклар билан ҳамкорликда, бутун машинасозлик комплексини замонавийлаштириш билан мустаҳкам боғлиқ ҳолда пухта ўйлаб, қатъият билан амалга ошириладиган конверсия катта аҳамиятга эга бўлади. Бундай дастур лойиҳаси Президентлик Кенгашида олимлар ва мутахассислар катта жамоаси иштирокида муҳокама қилинди.

Дастур пухта ишлаб чиқилгандан сўнг тасдиқланганлигини съездга маълум қилмоқчиман. Шу асосда тармоқларда уни амалга оширишга доир амалий ишлар бошланади. Бунда шу вақтга қадар мудофаа комплексида ишлаб келган юқори малакали ходимларни сақлаб қолиш, шу корхоналарнинг фондлари ва технология маданиятини оқилона тасарруф этиш жуда муҳимдир. Дастурда имтиёзлар ва ҳимоя воситалари системаси мавжуд бўлиб, улар фуқароларга мўлжалланган маҳсулотларни ишлаб чиқаришни кўпайтириш учун омилларни яратади.

Олдимизда умумдавлат аҳамиятига молик вазифа турибди. Бу — олий ўқув юртлари ва тармоқ фанини, мамлакатдаги бутун таълим системасини ташкил этиш ва рағбатлантириш қоидаларини қайта қуриш вазифасидир. Биз бу ишга киришдик ва уни фундаментал фанлардан бошладик. Олий мактабни, халқ таълимини ривожлантиришнинг давлат дастури тайёрланмоқда.

Қайта қуриш билан биз мамлакатни жаҳон хўжалиги системасига киритиш вазифасини қўйдик. Бу соҳада бир қанча қадам қўйилди. Ташқи савдонинг ёппасига давлат тасарруфида бўлишидан воз кечдик, корхоналарга ташқи бозорга эркин чиқишга рухсат бердик, хорижий сармояга йўл очиб бердик, кўпинча бир қанча мамлакатлар билан иқтисодий муносабатларда маблағларнинг талон-торож қилинишига олиб келган мафкуралаштирилган ёндашувдан чекиндик. Савдо ўзаро манфаатли асосда олиб борилмоқда. Сўмнинг алмаштириладиган бўлиши тўғрисида — бунинг учун шароит ярата бошладик. Илгари бу олис келажакдаги вазифа, деб ўйлагандик, лекин ҳаёт ўзгача ёндашувни талаб қилди. Бир неча босқич талаб қилинади, албатта, ички бозорда пулнинг алмаштириладиган бўлиши ана шу босқичларнинг биринчисидир.

Афсуски, биздаги ташқи савдо структураси олдиндан белгилаб қўйилган. Бизгача олиб борилган ишлар учун ҳақ тўлашга тўғри келмоқда. Чет мамлакатларга асосан энергетика ва хом ашё ресурслари чиқарилади. Бироқ ўзимиз мажбур бўлаётган ана шу вазиятда ҳам оқилона ҳаракат қилиш мумкин. Хом ашё ва ёқилғи-энергетика имкониятларини технология жиҳатидан янгилаш учун, хом ашёни тағин ҳам тўлароқ қайта ишлаш ва ҳаддан ташқари кўп чиқитлардан, албатта, экология талабларини ҳисобга олган ҳолда фойдаланиш учун 1991 йилдаёқ хорижий сармояларни аниқ мақсадларни мўлжаллаб жалб этамиз.

Аввало, аҳолининг турмуш даражасини юксалтириш учун нисбатан тезроқ самара оладиган тармоқларга хорижий сармоялар келишини рағбатлантирамиз. Бу енгил ва озиқ-овқат саноати, янги технологиялар, энергетика, транспорт, алоқани замонавийлаштиришдир.

Сўнгги вақтда мамлакатнинг валюта билан боғлиқ аҳволи ёмонлашди. Сизларга маълумки, ҳозир валютага доир жумҳуриятлараро ва тармоқлараро муносабатлар муаммоларини бошқариш учун Иттифоқ — жумҳурият валюта комитети тузилган. Бу соҳада 1991 йил биз учун энг қийин йил бўлади. Қарзлар ва кредитлар ҳисобидан тўловларнинг чўққиси айни шу даврга тўғри келди. 1992 йилдаёқ тўловлар роса икки баравар камаяди. Кредит ажратиш тўғрисида бир қанча мамлакатларнинг раҳбариятлари билан музокара ўтказилди. Ўтган куни Европа ҳамжамияти мамлакатлари давлат ва ҳукумат бошлиқларининг Римда бўлиб ўтган кенгаши бизнинг иқтисодий ислоҳотларимизни қўллаб-қувватлаб, Совет Иттифоқига кредит, техника билан ва ўзга йўллар билан кўмаклашиш, шу жумладан 1991 йил давомида белгиланган муддатларда озиқ-овқат маҳсулотларини, уларнинг бир қисмини бепул етказиб бериш режасини маъқуллади. Лекин чет эл ёрдами ва кредитлари нақадар муҳим бўлмасин, уларнинг ўзи бизнинг муаммоларимизни ҳал қила олмаслигини ҳамма тушуниб турибди, албатта. Биз ўз кучимизга умид қилишимиз, бозорга ўтишда уюшқоқлигимизга ва қатъиятимизга ҳамда қаттиқ тежаш режимига умид қилишимиз лозим.

Нарх-наво, даромадлар ва ижтимоий сиёсат. Бозор иқтисодиёти шароитида нарх-наво пировард натижада талаб ва таклиф асосида белгиланади. Лекин бирваракайига бундай қилиб бўлмайди. Мутаносиблаштирилмаган бозор чоғида нарх-навонинг бошқариб бўлмайдиган даражада ўсиши кўп одамларнинг турмуш даражасига зарба урган бўлур эди. Эркин нархлар доирасини босқичма-босқич кенгайтира борамиз, уларни бир марказдан белгиланадиган нархлар билан бирга қўшиб олиб борамиз ва аҳолининг ижтимоий ҳимояланишини таъминлаймиз. Ҳозир биз шу системани ишлаб чиқиш билан машғулмиз. Бу соҳадаги ҳамма тадбирлар битимлар асосида мувофиқлаштирилиши лозим. Бу соҳада янги вазифаларга эга бўлган Федерация Кенгашининг аҳамияти катта бўлиши керак.

Нарх-наво ҳозирнинг ўзидаёқ кўтарилиб бораяпти, буни ҳамма сезиб турибди. Давлат эса шундай иш тутмоғи керакки, илк босқичда муқаррар бўлган бу жараён одамларга, айниқса кам даромадли кишиларга, маошга яшайдиган кишиларга: ўқитувчилар, врачлар, ҳарбий хизматчилар, олимлар, маданият ходимлари, давлат муассасаларининг хизматчиларига унчалик асоратли таъсир қилмайдиган бўлсин. Бу масалалар юзасидан ҳозиргача бирқанча қарорлар қабул қилинди. Кам даромадли фуқароларимизни моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш учун 1991 йилда 65 миллиард сўмдан кўпроқ миқдорда маблағ сарфланади. Келгуси йилда фақат давлат ҳисобидангина ижтимоий-маданий мақсадларга қилинадиган харажатлар 30 фоиздан зиёд— — ўтган 15 йилнинг ҳаммасида ортган миқдорда кўпаяди.

Маданият, соғлиқни сақлаш, таълим, бюджетдаги бошқа бир қанча тармоқлар ходимларининг ставка ва окладларини муддатидан аввал ошириш тўғрисида; пенсияларни, ўқувчи-ёшларнинг стипендияларини, оналарга бериладиган нафақаларни анча кўпайтириш ҳақида қарорлар қабул қилинди. Яқинда ногиронларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш тўғрисида махсус қонун қабул этилди. ССЖИ Олий Кенгашида иш билан таъминлаш тўғрисидаги Қонуннинг дастлабки муҳокамаси бўлиб ўтди — унда ишончли кафолатлар кўзда тутилган. Иш билан таъминлаш давлат шўъбаси барпо этилмоқда, кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш системаси кенгайтирилмоқда. Жумҳуриятлар билан биргаликда соғлиқни сақлаш соҳасида мамлакатда сиҳат-саломатликни муҳофаза қилиш сифатини яхшилашга қаратилган фаол сиёсат ўтказиш ҳақида Президент ҳокимияти алоҳида ғамхўрлик қилади. Хуллас, ижтимоий сиёсат доимо кучайиб ва такомиллашиб бораверади.

Ниҳоят, ўртоқлар, инқирозни бартараф этишнинг яна бир зарур шарти ҳақида гапирмоқчиман. У ҳам бўлса, мамлакатнинг маданий ва ақлу зиё имкониятларини амалий, бунёдкорлик ишига сафарбар қилишдир. Илм-фан ва санъат зиёлилари жамиятни янгилаш ва демократиялаш жараёнига, қайта қуриш сиёсатига қўшган катта, беқиёс ҳиссага таҳсинлар айтиш билан бирга, шу ҳақда гапираяпман.

Шу билан бирга, зиёлилар анчагина қисмининг кучлари ўтмиш билан муносабатни аниқлашга ва ўз орасидаги турли гуруҳларнинг муносабатларини ойдинлаштиришга сарфланаётганлиги жамиятга ёмон хизмат қилаётганини, ижтимоий онгни беқарорлаштирувчи бузғунчи эҳтиросларни қўзғатиш учун фойдаланилаётганини айтишим керак. Инқироз кескинлашган вазиятда зиёлилар бир қисмининг истеъдодлари ва билимлари халқни тинчлантиришга эмас, чигаллашган муаммоларга оқилона ёндашув йўлларини излашга эмас, балки, афсуски, бир қанча ҳолларда ёнғинни, шу жумладан миллатлараро муносабатлардаги ёнғинни аланга олдиришга қаратилган, бу соҳадаги иш ошкора душманчиликка, қон тўкилишига, жумҳуриятларнинг бир-бирига қарама-қарши қўйилишигача етиб борди. Кеча ҳам, ҳали бугун ҳам зиёлилар баъзи вакилларининг сўзи ҳамиша ҳам пухта ўйланган ва масъулиятли бўлаётгани йўқ.

Айни вақтда мен зиёлилар кўпгина намояндаларининг ташвишланаётганини, уларнинг маданият бобидаги бир талай учарлар эфирга, экранга, матбуотга ёпирилиб, зиёли деган номни, ижод эркинлигини суиистеъмол қилиб, пала-партиш, пасткаш асарларни, ғайриинсоний тубан машқларни чиқаришга киришганликлари ва шу тариқа ижтимоий ахлоққа путур етказиб, маданият тушунчасининг ўзини обрўсизлантираётганликларидан безовта бўлаётганликларини қўллаб-қувватлайман.

Мен кўпмиллатли мамлакатимизнинг барча зиёлиларига мурожаат этиб, Ватан учун масъулиятли бўлган шу пайтда ўз бурчини обдон ўйлаб кўришга чақираман. Уларнинг хайрихоҳлигига ва Президент ҳокимияти мамлакатда осойишталик ва тартибни тиклаш, чуқур халқчил ислоҳотларни давом эттириш шароитини таъминлаш, учун кўрадиган амалий чора-тадбирларни қўллаб-қувватлашларига умид қиламан. Съезднинг 28 ноябрь куни бутун мамлакат маданият вакилларининг учрашувида қабул этилган ва барча поғоналардаги Олий Кенгашларга қаратилган декларацияни қўллаб-қувватлашга чақираман. «Агар жамият маданиятни ҳимоя қилса, маданият жамиятни омон сақлаб қола олади» деган ифодали ном билан аталган шу ҳужжат давлатнинг маданий сиёсатига асос қилиб олиниши мумкин ва лозим. Шу ҳужжат айниқса тараққиётимизнинг шу қадар таҳликали даврида барча ҳақиқий зиёлиларнинг феъл-атвор ва фаолият мезонини ҳам белгилаб беради.

Президент ҳокимияти маданиятнинг беназир бирлаштирувчилик мавқеини англаб, айни шу руҳда иш тутаверади, жамиятнинг ижодий кучларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлайверади, унинг маданий имкониятларини, ошираверади. Бу соҳада тижорат, айниқса манфаатпарастлик ёндашувига йўл қўйиб бўлмайди. Бу соҳадаги йўл-йўриқлар белгилаб олинган, у ҳам бўлса Ватан тақдири, халқларнинг маънавий соғломлиги, мамлакатнинг ақлу зиё имкониятларини ривожлантиришдир. Мана шуларнинг ҳаммаси инсонпарвар социалистик йўл доирасида мамлакатни янгилашнинг ажралмас қисми ва қудратли омилидир.

Депутат ўртоқлар! Бир талай долзарб масалаларни маърузамга сиғдира олмадим. Мен ҳеч кечиктириб бўлмайдиган масалаларга тўхталишни зарур, деб ҳисобладим. Маърузам бошида айтган фикрни яна бир бор такрорламоқчиман. Вазият мамлакат чиқиб олган тик довондан ўтиб олиш, жамиятни янгилаш, уни жўшқин ривожлантириш йўлига олиб чиқиш асносида дуч келинган қийинчиликларни бартараф этиш учун жамики моддий, инсоний, ақлу зиё ресурсларини сафарбар этишни талаб қилмоқда.

Ҳозир энг зарур вазифалар, яқин истиқболлар, биз кўзлаётган мақсадлар равшан бўлиб қолди. Ҳамма ишга, амалий юмушларга киришмоғи керак. Сиёсатбозликка, митингбозликка, эҳтиросларни авж олдиришга, муҳолифликка қатъият билан чек қўяйлик. Бизга интизом ва ички интизом, инсоний иноқлик, зўр ғайрат билан фидокорона меҳнат қилиш ҳар қачонгидан ҳам зарурдир. Ўз кучимизга ишонч ҳам зарур. Ўзимиз ҳам бўшашмайлик, одамларни ҳам хавф солиб келаётган фалокат билан чўчитмайлик. Хуллас, бутун жамият, барча меҳнат жамоалари, ҳар биримиз сўздан ишга ўтайлик, қатъият билан олға борайлик.

САЛОМАТЛИК ҲАҚИДА СУҲБАТЛАР

1-шаҳар клиник касалхонаси жумҳуриятимизда йирик даволаш муассасаларидан ҳисобланади. Ундаги мавжуд 23 та бўлим ва етти кафедрада 227 нафар олий маълумотли, 632 нафар ўрта махсус маълумотли тиббиёт ходими хизмат қилади. Шулардан олти нафари профессор, ўн нафарга яқини доцентлардир. Ҳа, бу даргоҳда ўз касбининг фидойилари кўплаб топилади.

Бир неча кун муқаддам шу касалхонада бўлиб, эл саломатлигини мустаҳкамлаш йўлида амалга оширилган ва оширилаётган ишлар билан танишдик. Касалхона бош ҳакими Мурод Холматович ҚОДИРОВ билан қилган суҳбатимиз ҳам шу мавзуда бўлди.

— Яқинда муассасамиз қошида шифокор маслаҳати поликлиникасини очдик, — деди Мурод Холматович. — Бу бемор касалини аниқлашда ва даволашда катта ёрдам беряпти. Масалан, гастрофиброскоп жиҳози киши ички аъзоларини кўради ва ошқозонда яра борлиги аниқланса лазер нури ёрдамида куйдириб даволайди. Натижада бемор 17-18 кунда тузалади. Шунингдек, ультратовуш диагностикаси (Японияда ишлаб чиқарилган) инсоннинг жигар, ўт пуфаги, ўт йўллари, буйрак, пешоб йўлларидаги касалликни аниқлаб беради. Бу ҳам кишига хулоса (диагноз) қўйишда ва қандай даволашни белгилашда катта аҳамиятга эга.

Биз шифокорларни бир нарса қаттиқ ташвишга соляпти. Бу ҳам бўлса кейинги пайтларда турли ҳалокатларнинг кўпайганлигидир (Чернобиль, Уфа воқеалари, ер қимирлашлар). Аниқланишича улардан жароҳат олганларнинг аксарияти куйганлар бўлар экан. Ундан кейин ёш болалар ўртасида ҳам куйиш ҳоллари учраб туради (сандалдан, газдан ва ҳоказо). Шуларни ҳисобга олиб маслаҳат-хулоса (диагноз) марказини, куйганлар (50 ўринли), шу билан бир қаторда туғруқхонада ёш қизлар гинекологияси (20 ўринли) бўлимларини очдик.

— Кечирасиз, ёш қизлар гинекологияси бўлими ҳақида батафсил гапириб берсангиз.

— Бунда бўйи етиб қолган, ҳали турмушга чиқмаган қизлар даволанишади. Гоҳида шундай бўлади: қиз бола 18-20 ёшида узатилади. Орадан 2-3 йил ўтсада баъзиларининг бўйида бўлмайди. Кейин шифокорга мурожаат этишга мажбур бўлади. Аслида бу касаллик турмуш қурмасидан олдин бошланган. Лекин уялганидан, қолаверса жиддий эътибор бермаганидан мурожаат этмаган. Шу нуқсонлар тўйгача, ўз вақтида олди олингани яхши. Бунинг учун уялмаслик керак.

Энди иккинчи масала ҳақида. Халқимиз азалдан серфарзанд халқ. Баъзи аёлларимиз кетма-кет туғиш натижасида камқонлик касалига йўлиқишади. Шундай дарди бор ҳомиладор аёлларни уйидан ажратмаган ҳолда турли муолажа ва витаминлар билан даволаяпмиз.

— Яна қандай режаларни амалга оширишни мақсад қилиб қўйгансизлар?

— Биласиз, ҳозир «Тез ёрдам»да асосан фельдшерлар ишлашади. Бу шикоятларнинг кўпайишига сабаб бўлаётганди. «Тез ёрдам» ишини яхшилаш мақсадида поликлиникалардаги врачларга ўз участкаларида навбатчилик қилишни таклиф этдик. 21, 39 ва 40-поликлиникаларда «Тез ёрдам»нинг таянч пунктларини очдик. Натижа ёмон бўлмади: шикоятлар 12 фоиздан 2 фоизга камайди. Сабаби, шифокор ўз участкасида кимларнинг қандай дарди борлигини яхши билади.

Кейинги пайтларда юрак касаллиги билан оғриганлар кўп учраяпти. Шу беморларга вақтида малакали тиббий хизмат кўрсатишнинг гоҳида имкони бўлмай қолади. Бунинг учта сабаби бор: биринчиси, киши инфаркт бўлганини вақтида билмайди. Иккинчиси шифокорларнинг малакаси етишмаслиги ва ниҳоят учинчиси зарур тиббий жиҳозларининг камлиги. Энг ёмони кўпгина (айниқса поликлиникаларда ишловчи) ҳакимлар ўқишни тугатгач ўз устларида ишламай қўядилар, кўп ўқиб ўрганмайдилар. Касбини севган шифокор доим изланиш, ўрганиш ва тажриба орттириш хаёлида бўлади.

МУОЛАЖА—ЭНГ ЗАМОНАВИЙ УСКУНАЛАРДА

Юқорида айтганимдек шундай касалликка йўлиқаётганларнинг кўплигини ҳисобга олиб тезда даволаш зарур бўлган (неотложная) кардиология бўлимини очмоқчимиз.

— Ҳозир кўпгина шифокорларнинг билим савияси пастлиги, беморхоналарда зарур жиҳозларнинг етишмаслиги ҳақида гапирдингиз. Бунинг таъсири айниқса қишлоқ жойларда яққол сезилади. Шунинг учун ҳам кўпгина ҳамюртларимиз пойтахтимиз касалхоналарида даволанишга ҳаракат қилишади. Сўрамоқчи бўлганим — қўшни вилоятлар районларига чиқиб ёрдам беряпсизларми?

— Бу бизнинг бурчимиз. Қашқадарё вилоятининг Чироқчи ва Деҳқонобод ноҳияларига бориб малакали тиббий хизмат кўрсатяпмиз. Бу ноҳияларда болалар ўлими ниҳоятда кўп. Қўлимиздан келганича бунинг олдини олишга ҳаракат қиляпмиз. Шунингдек, моддий томондан ҳам ёрдам кўрсатяпмиз. Чироқчи ноҳиясига 8223 сўмлик, Деҳқонобод ноҳиясига 16653 сўмлик жиҳоз ва буюмлар юбордик. Бу ноҳиялар бизнинг оталиғимизда.

Шу ўринда бир гап. Бизда ҳозир заҳарланиш жуда кўп. Яъни атайдан ўз-ўзини заҳарлаш. Бунинг социал илдизлари бор, албатта. Шунинг учун ҳам катта касалхоналарда психоневролог бўлиши керак, деб ҳисоблайман. Касални даволагандан олдини олган афзал.

— Касалхонада ҳозир қанча ўрин бор?

— 1200. Лекин гоҳида оғир касаллар келтирилиши туфайли уларнинг сони ундан ҳам кўпайиб кетади. Касалхона моддий шароитини яхшилашга алоҳида аҳамият беряпмиз. Бешинчи қаватдаги ремонт ишлари тугагач пульмонология ва реанимация бўлимига берилади.

Бош ҳаким билан анчагача суҳбатлашиб ўтирдик. Суҳбатдан сўнг касалхона бўлимларини айландик. Ҳа, дарҳақиқат сўнгги вақтда кўпгина иш қилингани кўриниб турибди. Ҳакимлар замонавий тиббиёт жиҳозларида беморларни қандай даволаётганликларини гапириб беришди. Даволанувчилар эса шифохона ҳақида илиқ гаплар айтишди. Бизни хурсанд қилган яна бир нарса эшиклардаги ва бошқа жойлардаги битиклар ўзбек тилида ёзиб қўйилгани эди.

Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ.

СУРАТЛАРДА: касалхонанинг бир куни. Биринчи суратда (ўнгдан) бош ҳакимнинг терапия хизмати бўйича муовини Б. Испомов, хирургия бўйича муовини С. Баҳирдихонов ва ревматология бўлими мудираси М. Зокирова касаллик сабабларини аниқлаётган пайт; ошқозон-ичак касалликларини даволаш бўлими мудираси М. Ҳасанхўжаева (ўнгда) шифокор М. Қодирова билан беморни кўришяпти; касалликни ультра товуш техникаси билан аниқловчи врач Б. Ғофуров; юқори босимли кислород билан даволаш бўлими мудири Г. Бондаренко.

Х. МИРЗАКАРИМОВ суратлари.

Товланадиган тошлар сири

ОЛТИНДАН ҲАМ ҚИММАТ

ЎЗБЕКИСТОНДА заргарлик кўп асрлик тарихга эга бўлиб, халқ усталари олтин, кумуш, турли қимматбаҳо тошлардан аёллар учун безаклар, тақинчоқлар, подшо ва саркардаларнинг отлари учун ялтироқ тошлар битилган камарлар, тасма ҳамда бошқа турли-туман буюмлар ясаганлари тарихдан маълум. Аёлларимиз, айниқса тақинчоқларга ўч бўлишган. Қадимий бухоролик заргарлар «Дунёда бир аёл зоти қолгунча, заргарлар иши ўлмайди», деб бекорга айтишмаган.

Ўрта Осиё хонликларида заргарлик буюмлари этник белги сифатида ғоявий-эстетик, бадиий-тарбиявий, ўз оғушига тортувчи, ёмон йўллардан асровчи, ҳаётий хаёлларни афсона билан боғловчи куч сифатида қўлланилиб келинади. Тошлар календарида декабрь учун феруза ажратилган бўлиб, у форсчада бахт тошини англатса, арабчада ғалаба, устунлик, муваффақиятни билдиради. Ривоятларда бу ажойиб тошни муҳаббат дардида сарсону-саргардонлар ва шу йўлда жон берганлар суягидан пайдо бўлган деган гаплар айтилади.

Ферузанинг қадимий конлари Миср, Марказий Америка, Ўрта Осиё, Эрон ва Туркияда бўлиб, бу ҳақда Оврупада дастлабки хабарлар орадан жуда кўп вақтлар ўтгач М. Пало билан Таверньелар томонидан эълон қилинади. Бу қимматбаҳо тошнинг ўзга номлари ҳам маълум бўлиб, таркибида мис билан алюминийнинг ишқорли фосфати, аралашмалар сифатида эса ўндан ортиқ маъдан ва баъзи органик моддалар учрайди. Тошнинг тиниқ осмон ранг, яшил-ҳаво ранг ва яшил-кул ранглилари юқори баҳоланади. Унинг қаттиқлиги 5 — 6 оралиғида бўлиб, ўзида маълум миқдорда сув сақлайди.

Феруза катталиги икки килограммгача бўлган кристаллик бўлакчалари учраган, лекин асосан майда ҳолда бўлади. Марказий Қизилқумнинг Томди тоғидан олинувчи Феруза ана шундай хилларидан ҳисобланади. Мана шу конни текширган совет геолог олими В. П. Петров ферузамизнинг ҳосил бўлиш босқичлари ва таркибини аниқлайди. Олим Нишопурнинг машҳур конларида бўлиб, Ўрта Осиёдан олинувчи тош таркиби ҳам унга яқинлигини исботлайди. Нишопурда қазиб чиқарилаётган Ферузанинг асосий қисми Ҳиндистон билан Олмонияга харидга кетади. Бундан мамлакат катта фойда олади.

Илгариги Эрон шоҳлари саройларидаги жуда кўп буюмлар, шу жумладан шароф ичиладиган қадаҳлар ҳам шу тош бўлаклари билан безатилганлиги бежиз эмас. Эрон музейларида бўлсангиз олтин, кумуш ва бошқа қимматбаҳо маъданлардан ясалган буюмларнинг ҳам феруза билан безатилганлигига ишонч ҳосил қиласиз. Қадимда ўтган Эроннинг машҳур шоҳи Насриддин Хожарнинг чилимидаги олий навли феруза безаклари кўпчилик диққатини ўзига тортади. Буюк бобокалонимиз Абу Райҳон Беруний тош хусусиятини яхши билгани ҳолда, Насриддин гапларига асосан ферузанинг мовий рангдалигини, ложуварддан қаттиқлигини, Нишопурдаги Сан тоғидан келтирилиши, қаттиқ тош билан ишланганида сув қўлланилиши, кейин эгов билан ишланаётганда юмшатиш учун мойдан фойдаланилиши, қанчалик кам бўлса, шунчалик юқори баҳоланиши, вақт ўтиши билан қаттиқлиги орта бориши ва рангининг қуюқлашуви ҳақида ўзининг минералогия бўйича ёзилган асарида маълумотлар келтиради.

Олий навли ферузанинг вазн бўйича ҳисоблаганда олтиндан қиммат туриши маълум. Эрон маликаси Фарах Пахлавийнинг бошига киядиган тиарасининг нархи жуда қиммат баҳоланганлиги ва эндиликда халқ бойлигига айлантирилиб, музейга қўйилганлиги, ферузанинг беқиёс товланиб туриши дунё кишиларига завқ бағишлаб туришидан кўпчилик мамнундир. Ўрта Осиё, жумладан жумҳуриятимиздаги амалий санъат, тарих, археология ва бошқа музейларда бўлсангиз «Қуш ини», «Манглай тузи», «Бутун тирноқ», «Ярим тирноқ», «Қўш дуо», «Уй исирға», «Нозик исирға», «Ўқ-ёй», «Арабек», «Ҳолбини», «Пеши-халта», «Калит боғи» каби кўпдан-кўп исирғалар, балдоқлар, туморлар, ақиқлар, чака тақинчоқлари, «нози-гардонлар» ҳамда бошқа заргарлик буюмларини кўриб, усталаримизнинг нозик юқори гўзал дид эгалари бўлганлигига яна бир бор ишонч ҳосил қиласиз. Биз Туркия, Арабистон мамлакатлари, Юнонистон ва бошқа ўлкаларда бўлганимизда дуолар битилган ва одамларни турли «балолардан асровчи» феруза туморларнинг кўплаб тақилишини ўз кўзимиз билан кўрдик.

Кейинги ўн йилликларда ферузага бўлган талаб янада кучайди. 1947 йили фақат Калифорния штатининг ўзида салкам бир тонна феруза қазиб чиқарилганлиги хабар қилинади. АҚШнинг бошқа штатлари, Эрон, Туркия, Ҳиндистон, ватанимизда ва баъзи бошқа мамлакатларда ҳам бу тошни қазиб чиқариш ва турли буюмлар ишлаб чиқариш анча кўпайди. Шуни афсус билан айтамизки, ўз жумҳуриятимизда кўп конлари бўла туриб заргарлик магазинларида, ҳаттоки Тошкентнинг Навоий кўчасида жойлашган «Феруза» магазинида ҳам ундан ишланган заргарлик буюмларининг йўқлигидан аёлларимиз ҳақли равишда ранжишаётир.

Инсонларга бадиий завқ бағишлайдиган, эстетик озуқа манбаи, «ёмон ишлардан қайтариб, яхши ниятли вазифаларга ундовчи», касалликларни ҳайдовчи, аёлларимизнинг севимли тақинчоқ ҳамда безакларига кўз бўладиган ферузани кўпайтириш вақти аллақачонлар келганлигини эслатиб ўтамиз.

Олимлар томонидан яратилган сунъий феруза табиийсидан махсус асбоблар ёрдамидагина фарқлаб олинади. Табиий ферузадан беш баравар арзон турувчи сунъий тошнинг ҳар карати саккиз доллар атрофида баҳоланади. Сунъий феруза ва ундан баъзи заргарлик буюмлари Ўрта Осиёда биринчи бўлиб Ленинободда тайёрлана бошланди.

Қудрат АҲМЕРОВ,
кимё фанлари доктори, профессор.

«БУ ҚЎЛЛАР ОМОН БЎЛСИН»

Ниҳоят, табобат ҳамшираси ҳордиқ чиқараётганини эшитиб ҳузурига шошилдим. Чунки бундай имконият жуда кам бўлади-да.

— Ҳорманг, Раънохон! Довруғингизни эшитиб, суҳбатлашиш ниятида келдик.

— Жуда ошириб юборишипти, шекилли. Киши ҳалол, сидқидилдан, касбига меҳр қўйиб ишласа бўлдида... — хижолат бўлиб кулди Раънохон.

— Лекин ҳамма ҳам шундай эмасда. Касбингизнинг ўзига хослиги нимада?

— Мен массажчиман. Шунга ўқиганман. «Массаж» арабча сўз эканлигини биласизми? У «қўл теккизмоқ», «уқаламоқ» деган маънони билдиради. Массажнинг шифобахш, спорт, косметик турлари бор. Шифобахш массаж кўпгина касалликларни даволашда асосий муолажадир. Қон ва лимфа томирлари бўйлаб силаш, ийлаш, уқалаш, шифобахш массажнинг асосини ташкил қилади. Қайси касалликда баданнинг қаерига, қайси нуқталарига қандай куч билан қанча вақт таъсир қилиш керак? Ҳамма маҳорат мана шуни билишда!

— Бу даргоҳда шу касбда ишлаётган ўзбек аёлларидан ёлғиз ўзингиз экансиз...

— Ҳа. Афсуски, бу ерда ўзбек аёлларидан ёлғиз менман. Назаримда, массаж қилишни ўргатиш бўйича махсус курслар ташкил қилиш лозим кўринади. Ҳар бир ота-она, айниқса, ёш ота-она массаж усулларидан озми-кўпми хабардор бўлгани маъқул. Ўзбек тилида бу соҳага оид илмий-оммабоп адабиётлар йўқ ҳисоби.

— Сиз қандай қилиб бу касбга ҳавас қўйдингиз?

— Бу касбни менга Ибн Синонинг ўзлари буюрганлар. Ҳа-ҳа, шундай бўлган. Табобат билим юртида ўқиб юрган кезларим, кейин ўқишни битиргач қайси йўналиш бўйича ишлаш ҳақида кўп ўйлардим. Ниҳоят мен табобат илмининг султони ҳукмини ихлос билан адо этишга қарор қилдим. Мана, ўн йилдан бери шу ишдаман.

Н. А. Семашко номидаги Саломатликни тиклаш ва физио-терапия илмий-тадқиқот институти шифохонасида даволанаётган ҚҚМССЖ Нукус ноҳия Бердақ номли 21-мактаб муаллими Обод Давлатов, ўртачирчиқлик деҳқон Дилором Раҳимова, чироқчилик меҳнат кексаси Усмон ота Ҳамроев, тошкентлик Улуғ Ватан уруши қатнашчиси Абдурашид Раҳимбердиевлар ҳам суҳбатимиз чоғида табобат ҳамшираси Раънохон Орифжоновага ўз миннатдорчиликларини изҳор қилдилар. Массаж қилиш ҳам катта санъат, ҳам мураккаб жараён. Раънохон қўлларининг майин ва қатъий, жозибали ҳаракати беморларга шифо элтмоқда. Бу қўллар доимо омон бўлсин, дард кўрмасин!

Мирфозил МИРЗААҲМЕДОВ.

Шифобахш ўсимликлар

ТУЯ ЯНТОҚ

Туя янтоқ ловиясимон ўсимликлар оиласига кириб, у кўп йиллик ҳисобланади. У узун-қисқа, қаттиқ тикон билан қопланган, барглари тангасимон, танаси ва шохчалари 50—80 сантиметргача ўсади. Илдизлари жуда чидамли, ернинг 3-3,5 метр чуқурлигигача боради. Шундай ривоят борки, янтоқнинг танаси саҳрода бўлса, илдизи денгиздан сув ичади. Қиш пайтида ер қатламидан юқорисидаги 1-2 сантиметр танаси қолиб, қолганлари қурийди. Янтоқ чакалакзорларда, ариқлар атрофларида ва тоғ бағриларида, шунингдек, чўл зоналарида ва текисликларда ўсади. Янтоқ кенг тарқалган ўсимлик ҳисобланиб, Ливия, Миср, Фаластин, Сурия, Эрон, Греция, Афғонистон, Мўғилистон, Кавказорти, Ўрта Осиё каби Жанубий жойларда ўсади. Шунингдек, жумҳуриятимизнинг ҳамма вилоятларида мавжуд.

Янтоқ беш турдан иборат (оддий янтоқ, қирғиз янтоғи, кулранг янтоқ, майда баргли ва форс янтоғидир). У февраль-март ойларидан ўса бошлайди. Июнь ойидан бошлаб ҳосилга киради. Ҳосил бериш даври эса 48-55 кун давом этади.

Янтоқ таркибида асосан углерод, оқсил ва ёғ моддалари бор. Бундан ташқари танин, кальций, А, С, Д, В, К дармондорилари, глюкозид, ва амеолоидлар мавжуд.

У қадим замонлардан буён Шарқ мамлакатларида халқ табобатида дори сифатида ҳар хил касалликларни даволашда қўлланилган.

Жумладан, Гиппократ асарларининг бирида (эрамизгача бўлган 460—377 йиллар) янтоқнинг қайнатмасидан ванна сифатида бавосил касаллигини даволаш мумкинлиги ҳақида ёзган. Унинг гулидан тайёрланган малҳам эса бод касалларида, чипқон ва ҳар хил яллиғланишларни тузатишда қўлланилган. Барги бангидевона барги билан аралаштириб нафас сиқилишида, бош оғриғида, кўз мугузи хиралашганда чекиб тутатишни тавсия этган. Чечак касалликларида болаларга берилмасликни таъкидлаган.

Ибн Сино ўзининг «Тиб қонунлари» китобида янтоқни ҳар хил касалликларда бевосита қўллаганини қайд этган. Жумладан, унинг баргидан олинган ёғ бод касаллигида малҳам сифатида ишлатилган. Барг ва шохчаларидан тайёрланган эритмасидан ошқозон яллиғланишини ва яраланишини даволаган.

Аёлларда бачадон шамоллаганда ва яраланганда янтоқ барги ва шохчаларидан тайёрланган эритмасидан ваннада ювиб даволаш тариқасида ишлатилган. Шуни кўшимча қилиш керакки, янтоқ шираси ташналикни босиш, терлашни тўхтатиш, сийдик ҳайдаш хусусиятига эга. Шу туфайли унинг гулидан дамланган чойни Ўрта Осиё ва Озарбайжонда кенг истеъмол қилишади.

Узоқ йиллар давомида Тошкентдаги 17-ҳамда 15-шаҳар клиник шифохоналари қошидаги проктологик марказларда олиб борилган текширишлар шуни кўрсатдики, 50—70 фоизли барг ва шохчалардан тайёрланган эритмаси дизентерия, салманеллёз, терлама, ичак, микроб таёқчаларининг ўсишини тўхтатиб, эритиб юбориш хусусиятига эга.

Янтоқ эритмасининг шифобахш хусусиятларидан яна шуни аниқлашга муяссар бўлдикки, унда бавосил ва яра оғриқларини қолдиришда, қон кетишни тўхтатишда, бавосил тугунчаларини (ўсмаларини) буриштириб, сўрдириш хусусияти ҳам бор экан. Бу билан янтоқнинг шифобахш хусусиятлари тўла ўрганиб бўлинди, деб тушунмаслик керак. Ўйлаймизки, бу борада чуқур изланилса янада кўпроқ ва мураккаброқ дори-дармонлик томонларини аниқлаш мумкин. Бу эса бошқа хил касалликларни ҳам даволашда фойдаси тегади.

Равшан НИЗОМОВ,
тиббиёт фанлари номзоди, хирург-проктолог.
Зайниддин НИЗОМОВ,
хирург-проктолог.

АСАЛ ЧОЙ ИЧИНГ

ҚИШНИНГ аёзли кунлари шамоллаш, зотилжам, грипп, тумов каби хасталиклар хуруж қилиб туради, баъзан одамнинг мадори қуриб, ҳолсизлик аломатлари сезилади. Бундай ноxушликлар юз берганда асал кони шифо бўлади.

Асални минг дардга даво, деб бежиз айтишмайди. Машҳур ҳаким Абу Али ибн Сино асалнинг фойдаси ҳақида бундай деб ёзади: «Асалда тозаловчи, томирни очувчи қувват бор. Чиркли чуқур яраларни тозалайди. Қуйилгунча қайнатилгани янги жароҳатларни ёпиштиради, кўз хиралашишини кетказади».

Асал юқори нафас йўллари шамоллаганда, оғиз бўшлиғи хасталигида, камқонликда, асаб, жигар ва буйрак касалликларида яхши даво бўлади. Ёрилган қўл ва оёққа асал суркалса, жароҳатни тез тузатади.

Шифобахш бу неъмат ўз таркибида кўпдан-кўп маъданлар, ҳар хил фойдали моддалар ва ўнга яқин турли дармондориларни сақлайди. Эрталабки нонуштада ва кечқурун овқатдан кейин бир пиёла асал чой ичиш аъзои-танга қувват бўлади. Асални бир кунда меъёрда — катталар 100—150 грамм, ёш болалар, 30—40 грамм истеъмол қилсалар етарли бўлади, бундан кўпи зиён қилади.

Ҳар тўғрида

⊙ АҚШдаги энг катта АТТ телефон корпорацияси халқаро суҳбатлар миқдори бўйича унинг тарихидаги рекорд кун бўлганлигини эълон қилди.

Корпорация вакилининг хабар қилишича, шу куни 247 миллион америкаликка телефон орқали қилинган 148,8 миллион суҳбат тўғри келди.

Оддий иш кунларида американиклар телефон орқали ўртача 115 —120 миллион марта сўзлашадилар.

⊙ КОПЕНГАГЕН портида ўрнатилган бронзадан қуйилган ёш сув париси аллақачон Дания пойтахтининг рамзига айланиб қолган. У денгиз сатҳига қайғули нигоҳ ташлайди. Шаҳар «ота»лари унга Испанияга кичкина саёҳат қилишга руҳсат бермаганларидан кейин қайғуради-да. Сув парисини 1992 йилда Севильяда бўладиган «Экспо—92» жаҳон кўргазмасининг ташкилотчилари Испанияга таклиф қилишган эди. Уларнинг фикрича, денгиз худосининг соҳибжамол қизи Дания павильонини безатиб туриши керак эди.

Копенгаген бургомистри Ларс Энгберг «сув парисининг сафарга чиқиши» тўғрисидаги масала муҳокамасига якун ясаб, кўп гапирмади: «Миллий хазина дайди бўлмаслиги лозим». Балки, у ҳақдир. Чунки сув парисининг ҳаёти шусиз ҳам саргузаштларга жуда бой бўлган. Бу саргузаштларнинг баъзилари фожиа билан тугашига оз қолган.

Кристиан Андерсен эртакларининг кўпчилигида тилга олинган ушбу ҳайкални 1913 йилда ҳайкалтарош Эдвард Эриксен бронзадан ишлаган эди. 1964 йилда бу ҳайкал биринчи бахтсизликка дуч келди — ҳанузгача топилмаган жиноятчилар сув парисининг бошини арралаб олиб, ўғирлаб кетишган эди. Узоқ давом этган «муолажа» — бошнинг нусхаси қуйилиб, жойига маҳкамлаб қўйилганидан кейин сув париси яна портдаги ўз ўрнини эгаллади. Орадан йигирма йил ўтгач, ҳайкалнинг «жони»га яна қасд қилинди. Тўғри, бу гал жиноятчилар унинг қўлини кесиб олиш билан чекландилар.

Соҳибжамол ёш сув париси ўзининг 77 йиллик умри давомида икки марта ўз ўрнидан жилишига ва ҳар гал «операция столи»га ётишига тўғри келди. Бу тўғридаги хотиралар ҳали унутилмаган, шекилли. Эҳтимол, шунинг учундир, шаҳар маъмурлари таваккал қилмасликни маъқул кўришди. Чунки ҳар қандай саёҳат ҳам хавф-хатардан ҳоли бўлмайди.

1990 ЙИЛНИНГ сўнгги кунлари ҳам ўтиб бораяпти. Икки ҳафтадан кейин 1991 йилни кутиб оламиз.

Бу шодиёнали кунни нишонлашга ҳозир ҳамма жойда қизғин тайёргарлик кўриляпти. Шу жумладан боғча ва яслига қатнайдиган жажжи фарзандларимиз ҳам. Шаҳримиздаги 172-болалар боғчасида эса Янги йилни нишонлашга тайёргарлик аллақачон бошлаб юборилган. Кичкинтойлар ўз қўллари билан фонарчалар, рангли занжирлар, зарларни ясадилар. Шунингдек, қўшиқ ва шеърларни ёд олиб, театрлаштирилган томоша тайёрладилар.

СУРАТЛАРДА: (юқорида) тайёрлов группасининг тарбиячиси Марғуба Авазова тарбияланувчилар билан янги йил арчасини безатаяпти. Тагидаги суратда эса қизалоқлар ҳам ўз ҳиссаларини қўшишмоқда.

Р. Альбеков суратлари.

Маданият хабари

«ОРОМ» КУЙЛАРИ ЯНГРАМОҚДА

Италия сафаридан қайтган Ўзбекистон ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари олийгоҳи «Ором» ашула ва рақс халқ ансамбли буюк шоир Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигига бағишланган янги дастур асосидаги машқларини бошлаб юборди. Бунда асосан мақом йўлларидаги қўшиқ ва рақслар ижро этилади.

Биз ансамблнинг бадиий раҳбари Нодира Шихболова билан учрашиб, жамоа босиб ўтган йўл ва ёш талантларнинг ижодий режалари хусусида суҳбатлашдик.

— **Ансамбль 18 йил илгари ташкил топгани маълум. Ана шу даврдаги ўзгаришлар хусусида сўзлаб берсангиз.**

— Ҳа, бизнинг ансамблни ўн саккиз ёшлилар ансамбли деса ҳам бўлади. Гап шундаки, унинг ҳар бир қатнашчиси биринчи курсда ансамблга кириб, бешинчи курсни битиргач эса биз билан хайрлашади. Ана шу беш йил ичида жумҳуриятимизнинг турли вилоятларидан келган талабалар билим олиш билан бирга ўз талантларини намоён қиладилар. Демак, «Ором» ҳамиша навқирон ёшда.

... Ансамбль уч ёшга тўлганда унга дастлабки муваффақият йўлдош бўлди — халқ ансамбли унвонини олди. Ўша йили Москвада бўлиб ўтган ўсимликларни ҳимоя қилиш бўйича жаҳон конгресси вақтида катта концерт программаси билан қатнашган 35 кишилик жамоа шу анжуман дипломини қўлга киритишга муяссар бўлди.

— **1980 йилда Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти ҳамда XII жаҳон ёшлари ва студентлари фестивалининг лауреатлари бўлгансиз. Бу ансамбль ўзбек халқ санъати дурдоналарини иттифоқ бўйлаб намойиш этгани учун берилган мукофотдир, албатта.**

— Тўғри. Иттифоқимизнинг Москва, Киев, Ленинград, Боку каби шаҳарлари ҳамда Коми мухтор совет социалистик жумҳуриятида ҳам концертлар берганмиз. Тбилиси қишлоқ хўжалик илмгоҳининг 40 йиллик юбилейи, Кремль Съездлар саройи ҳамда «Россия» театрида берилган концертлар ансамблимиз қатнашчилари ҳаётида ўчмас воқеа бўлиб қолди.

— **Ансамбль қатнашчиларининг чет эл сафарлари чоғидаги муваффақиятлари қандай бўлди?**

— 1980 йилда Болгарияда, 1989 йили эса Ҳиндистон, Малайзия ва Сингапурда бўлиб, ўзбек халқининг санъатини намойиш этдик. Италияга қилган сафаримиз ғоят мазмунли ўтди. Биз италиялик санъат ихлосмандларига «Ўзбекистон гулдастаси» программасида концерт намойиш этдик. Карнай-сурнай, ноғора жўрлигида жўшқин музика садолари янгради. Шундан сўнг Ўзбекистонда Наврўзнинг байрам қилиниши саҳнаси намойиш этилди. 5-курс студенти самарқандлик Наргиза Усмонова ижро этган «Лазги» ва «Андижон гуллари» рақсларини томошабинлар олқишладилар. Юқори курс студенти Усмон Наврўзовнинг ширали овози ҳар кимга ҳам ёқади. Чунки у санъатни жон-дилидан севади. Усмонжоннинг «Қизларгул», «Қора кўз» қўшиқларига 4-курс студенти Шоҳидахон Унарова ҳироми томошабинларга манзур бўлди.

Яқинда 1-курс студентлари орасидан саккиз нафар санъатсевар қизларни танлаб олдик. Улар дастлабки машқларда қатнашиб, қўшиқ ва рақс санъати сирларини ўрганишга киришдилар.

П. НИШОНОВ,
ЎзТАГ мухбири.

Муҳаррир
Э. М. ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ТОШКЕНТ МЕТРОПОЛИТЕНИ УЧУН МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАЙДИГАН

ТОШКЕНТ ШАҲАР 37-ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

Совет Армияси сафларида хизмат қилиб қайтган йигитларни ва 11-синфларни битирган қизларни

қуйидаги ихтисослар бўйича

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

— ҳаракатдаги составни тузатувчи чилангар-электрчи,

— метро станцияси навбатчиси.

Ўқиш муддати — 10 ой.

Ҳужжатлар — 1990 йил 25 декабргача қабул қилинади. Ўқувчиларга ойига 80 сўм ҳажмида стипендия, ишлаб чиқариш практикасини ўташ даврида 50 фоиз иш ҳақи берилади.

Билим юртини битирган ўқувчилар метрополитенда иш билан таъминланадилар ва уларга метрополитен томонидан қуйидаги имтиёзлар берилади:

— режанинг бажарилганлиги учун ҳамда ер остида ишлаганлиги учун маошга 15 фоиз қўшимча ҳақ тўланади;

— ССЖИнинг исталган жойига бепул бориш-келиш билети берилади;

— ихтисослашган поликлиника, шифохоналар хизматидан фойдаланилади. Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Чилонзор ноҳияси, Д-20 мавзеси, 35-уй (50, 69, 78-автобуслар; 17-трамвайнинг «37-ҳунар-техника билим юрти» бекати).

Телефон: 76-89-05.

ТОШКЕНТ ШАҲАР АҲОЛИНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ, ҚАЙТА ЎҚИТИШ ВА КАСБГА ЙЎНАЛТИРИШ МАРКАЗИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Двигатель ишлаб чиқарадиган Италия, ГФР, хорижий фирмаларнинг чет эл ускуналарини монтаж қилишга киришаётган.

ТОШКЕНТ МОТОР ЗАВОДИГА

ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ МУТАХАССИСЛАРНИ

— рақамли дастур билан бошқариладиган дастгоҳларнинг операторлари, автомат линиялар ва агрегатли дастгоҳларнинг созловчи — операторлари, электрон системалар ва рақамли дастур билан бошқариладиган дастгоҳларнинг созловчи — операторлари, назорат — ўлчаш асбоблари ва автоматика бўйича чилангарлар, таъмирловчи — чилангарлар.

Завод шартнома асосида юқоридаги касблар бўйича ходимларнинг малакасини ўзгартиради ва ўқитади. Таълим «КАМАЗ», «ВАЗ», «ГАЗ» ва ҳоказо турдош ишлаб чиқаришларда ўтказилади. Ўқиш муддати — 3 ойгача. Ўқиш вақтида аввалги иш жойидаги ўртача ойлик маоши сақланиб қолади;

муҳандис — конструкторлар, технологлар, механиклар, электрончилар; болалар велосипедлари, мотоамортизаторлар, янги халқ истеъмол моллари ишлаб чиқарилишини ташкил этиш учун;

токарлар, штамповчилар, газ-электр пайвандчилар, механика—йиғув ишлари чилангарлари, саноат ускуналарини таъмирловчилар, эритувчи-қуювчилар, фрезерчилар, сайқалловчилар, бўёқчилар, техника назорати бўлими назоратчилари, консерваловчи-жойловчилар.

Ихтисоси бўлмаганлар заводда ёки Автомобиль-қишлоқ хўжалиги машиналари вазирлигининг илғор корхоналарида бирор касб эгаси бўлиши мумкин. Ўқиш муддати —2 ойдан 6 ойгача. Ўқиш пайтида ойига 100 сўмдан стипендия берилади. Меҳнатга ишбай-мукофотли, вақтбай мукофотли ҳамда билвосита-ишбай нарх-наволар бўйича ҳақ тўланади.

Ўқишдан кейин иш ҳақи 200 сўмдан 500 сўмгача.

1991—92 ЙИЛЛАРДА ЗАВОД ХОДИМЛАРИ УЧУН «БАХТ» МИКРОРАЙОНИ ҚУРИЛАДИ.

Ёлғизлар ётоқхона билан таъминланадилар, 3—5 йил мобайнида уй берилади.

ХИЗМАТ АВТОБУСЛАРИ ҚАТНАБ ТУРИБДИ.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Оҳангарон шоссеси, 2-уй, 110 «э» автобус, 172-маршрутли такси метронинг «М. Горький» станциясидан қатнайди; «Тошкент мотор заводи» бекати («Бахт» кўли). Телефон 98-47-77.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИ МИЖОЗЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТЕЛЕФОН АЛОҚАСИ ВА РАДИОЛАШТИРИШ

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ

1991 ЙИЛ 1 ЯНВАРДАН БОШЛАБ

уч рақамли 001, 005, 006, 007, 008, 062, 063, 065, 066 ва 067 индекслари билан алоқага чиқиладиган ихтисослашган сервис хизмати билан бирга телефонда сўзлашганлик учун ССЖИ Нархлар давлат комитети томонидан тасдиқланган 125-Нархномага кўра («Алоқа хизмати тарифлари»)

ҲАҚ УНДИРИЛАДИ.

Телефон алоқасининг мазкур туридан фойдаланиш қоидалари ҳақида кейинроқ қўшимча равишда тўлиқ маълумот берилади.

САВДО ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

«УЗХОЗТОРГ» ТОШКЕНТ ВИЛОЯТЛАРАРО УЛГУРЖИ БАЗАСИ

ҚУЙИДАГИЛАРНИ СОТАДИ:

ЗАНГЛАМАЙДИГАН ПЎЛАТДАН ЯСАЛГАН КАБОБ СИХЛАРИНИ. **Ҳар донасининг баҳоси — 20 тийиндан;**

ЗАНГЛАМАЙДИГАН ПЎЛАТДАН ЯСАЛГАН ПИШИРИҚЛАР УЧУН ҚОЛИПЛАРНИ. **Баҳоси — 21 тийиндан;**

ХАМИР КЕСКИЧЛАРИ. **Баҳоси — 60 тийиндан ва 1 сўмдан;**

ПОЛЬШАДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН «ЭФФЕКТ» ХЎЖАЛИК ГУБКАЛАРИНИ. **Баҳоси — 50 тийиндан;**

УНИВЕРСАЛ ОЙНА КЕСКИЧЛАРНИ. **Баҳоси — 3 сўм 30 тийиндан.**

Маълумотларни 96-07-12 телефони орқали олиш мумкин.

«УЗХОЗТОРГ» ТОШКЕНТ ВИЛОЯТЛАРАРО УЛГУРЖИ БАЗАСИ.

«Союзреклама» Бутуниттифоқ ишлаб чиқариш бирлашмасининг Ўзбекистон реклама ишлаб чиқариш корхонаси

Ўзбекистон ССЖ Маданият Вазирлиги

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА

24 ДЕКАБРЬ СОАТ 19.00 ДА

ПРЕМЬЕРА

Раҳмат Азизхўжаев, Ҳайдар Муҳаммад асари

ТЕЛЬМАН ҲАСАНОВ мусиқаси.

«КУЁВЛАР КОНКУРСИ»

(Икки пардали комедия)

Саҳнага қўювчи режиссёр — АҲАД ФАРМОНОВ.
ДИРИЖЁР — ЎзССЖда хизмат кўрсатган артист — ЭРГАШ ТОШМАТОВ.
Саҳнага қўювчи рассомлар — СОБИР БЕКМАТОВ, РАШИД БАЙШЕВ,
Концертмейстер — БЕЛЛА ЦЕПЕМАН.
Рақсларни ЎзССЖда хизмат кўрсатган артист ШОКИР АҲМЕДОВ саҳнага қўйган.

Режиссёр ассистенти — РУСТАМ МАЪДИЕВ.
Режиссёр ёрдамчиси — МИРТОҲИР ИСЛОМОВ.
Спектаклда Ўзбекистон ССЖ халқ артистлари: ҲУСАН ШАРИПОВ, ФАРОҒАТ РАҲМАТОВА;

Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган артистлар: МАРЯМ ИХТИЁРОВА, НАИМА ПЎЛАТОВА, АБДУҒОФИР АБДУРАҲМОНОВ, АДИБА МИРЗАЕВА;

Артистлар: МЕҲРИ БЕКЖОНОВА, ФАЙЗУЛЛА АҲМЕДОВ, РАВШАН СОЛИҲОВ, РУСТАМ МАЪДИЕВ, АБДУШОИР САЛИМОВ, ГУЛЧЕҲРА МИРЗАЖОНОВА, ЖАМИЛА ЙЎЛДОШЕВА, ГУЛЧЕҲРА ОБИДОВА, БОТИР ХОЛМИРЗАЕВ ва бошқалар иштирок этадилар.

БОШ РЕЖИССЁР — Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган санъат арбоби НОСИР ОТАБОЕВ.

БОШ ДИРИЖЁР — Ўзбекистон ССЖ халқ артисти НАБИ ҲАЛИЛОВ.

ЧИПТАЛАР СОТИЛМОҚДА.

В. И. ЛЕНИН НОМЛИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

25, 26 ДЕКАБРЬ СОАТ 16 ВА 19.30 ДА

таниқли қозоқ қўшиқчиси ва композитори, Қозоғистон ССЖда хизмат кўрсатган маданият ходими

Олтинбек КОРАЗБОЕВНИНГ

Муаллифлик қўшиқлари

ҚАТНАШАДИЛАР:

Бутуниттифоқ халқ ижодиёти танловининг совриндори, жумҳурият мусиқа мактабининг ўқувчиси **Майрамбек БЕСПОЕВ**, жумҳурият оқинлар танловининг совриндори **Азимбек ЖОНҚУЛИЕВ** ва Қозоқконцертнинг артистлари.

Патталар соат 11.00 дан бошлаб сотилади.

СОДИҚОВ НОМИДАГИ ХАЛҚ ФИЛАРМОНИЯСИ.

Азиз болалар, ҳурматли ота-оналар, бувижон ва буважонлар, СИЗЛАРНИ

«ЭРТАКЛАР ОЛАМИГА ЯНГИ ЙИЛ САЙЛИ»

ТЕАТРЛАШТИРИЛГАН ТОМОШАГА

ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

ТОМОША САЙИЛ ПАЙТИДА СИЗЛАР СЕВИМЛИ ЭРТАК ҚАҲРАМОНЛАРИ БИЛАН УЧРАШАСИЗЛАР.

Сизларни ажойиб-ғаройиб Янги йил саргузаштлари, сеҳрли қиёфаларга кириш, шунингдек Қорбобо ва Қорқизнинг байрам совға-саломлари кутмоқда.

Хоҳловчилар қувноқ танловларда, викториналарда иштирок этишлари мумкин.

ҒОЛИБЛАР СОВРИНЛАР БИЛАН ТАҚДИРЛАНАДИЛАР.

Жамоа бўлиб келиш учун буюртмалар қабул қилинади.
Ҳақ — шартлашилганига кўра тўланади.

Бизнинг манзилгоҳ: Тошкент шаҳри, Будённий кўчаси, 123-уй (2, 3, 80, 98, 57-автобусларнинг «ГАИ» бекати).

Ўзбекистон театр арбоблари уюшмаси
Жумҳурият актёрлар уйи

ОКРУГ ОФИЦЕРЛАРИ УЙИДА

1990 ЙИЛ 25, 26, 27, 28, 29, 30 ДЕКАБРЬ, 1991 ЙИЛ 2, 3, 4, 5, 6 ЯНВАРДА

Болаларни катта, гапирувчи, куйловчи ва рақсга тушувчи қўғирчоқлар иштирокидаги

«ҚОРБОБОНИНГ СОВҒАЛАРИ»

ЯНГИ ЙИЛ ТОМОШАЛАРИГА

ТАКЛИФ ЭТАДИ

Сизларни электрон қўғирчоқлар билан бўладиган қизиқарли ўйинлар, фокусчи-манипуляторнинг сирли санъати, янги йил арчаси ёнидаги хороводда ажойиб ўйинлар ва танловлар кутади.

Ғолибларни махсус янги йил мукофотлари кутади.

Округ офицерлари уйи залида болаларнинг севимли мультфильмлари кўрсатилади.

Томошалар соат 10, 11.30, 13, 14.30, 16.00 да бошланади.

Томоша кўрсатувлари паттасининг баҳоси — 2 сўм 50 тийин (совғанинг баҳоси бунга кирмайди).

ДИҚҚАТ! ТОМОШАЛАРГА ЖАМОА БЎЛИБ ТУШИШ УЧУН БУЮРТМАЛАР ҚУЙИДАГИ МАНЗИЛДАГИ ЖУМҲУРИЯТ АКТЁРЛАР УЙИ: Ҳамза кўчаси (аввалги К. Маркс кўчаси), 51-уйда қабул қилинади.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 33-41-85 (Актёрлар уйи), 33-21-20 (Офицерлар уйи).

Ҳақ тўлаш — ҳисоб-китоб ва нақд пул ўтказиш йўли билан.

ОТА-ОНАЛАР ДИҚҚАТИГА! ТОМОШАЛАР ПАЙТИДА ОФИЦЕРЛАР УЙИ ЗАЛИДА ЯНГИ ЙИЛ СОВҒАЛАРИНИ СОТИШ ТАШКИЛ ЭТИЛГАН.

Ҳақ тўлаш — нақд пул билан.

«ЮБИЛЕЙ» СПОРТ САРОЙИДА

28 ДЕКАБРЬ — 10 ЯНВАРЬ КУНЛАРИ

МУЗ УСТИДА ШАҲАР АРЧАСИ

(совғалар билан)

ТОМОШАЛАР

28 декабрда — соат 13, 15.00 да,
29, 30 декабрда — соат 11, 13, 15.00 да,
31 декабрда — соат 11.00 да,
1 январда — соат 13, 15.00 да,
2, 3, 4, январда — соат 11, 13, 15.00 да,
5, 6 январда — соат 11, 13, 15,17 .00 да,
7, 8, 9, 10 январда — соат 11, 13, 15.00 да **бошланади.**

Олдиндан патталар сотиш ташкил этилган ва нақд пулсиз ҳисоб бўйича жамоа бўлиб тушишга буюртмалар қабул қилинмоқда.

Патталар «Юбилейний» марказий спорт саройи залида ва вакиллар томонидан сотилмоқда.

Касса 19 ноябрдан бошлаб соат 10 дан 18.00 гача ишлайди.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 46-03-12, 46-07-33.

«ЎЗБЕККОНЦЕРТ»

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

27, 28 ДЕКАБРЬ СОАТ 19.00 ДА

29, 30 ДЕКАБРЬ СОАТ 15.00 ВА 19.00 ДА

«ҲАЗИЛ—2»

ЯНГИ ПРОГРАММА

ҚАТНАШАДИЛАР:

«ҚИЗИҚЧИ—89» кўригининг ғолиблари ва совриндорлари:

ОБИД АСОМОВ, МИРЗА ХОЛМЕДОВ, ТЎХТАМУРОД АЗИЗОВ, СОБИТ АСОМОВ, БОТИР МУҲАММАДХЎЖАЕВ;

Ўзбекистон ССЖ халқ артисти

МАЛИКА АҲМЕДОВА

Ўзбек сеҳргари, оригинал жанр устаси

ФАРҲОД РАЖАПОВ

ва бошқалар.

САҲНАЛАШТИРУВЧИ РЕЖИССЁР — Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган артист, Ҳамза номли Давлат мукофотининг совриндори АБДУРАШИД РАҲИМОВ.

Патталар соат 11.00 дан сотилади.

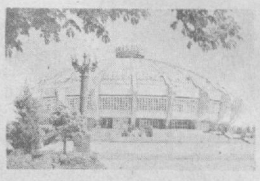

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

(Хадра майдони, 1-уй)

ТОМОШАБИНЛАРНИНГ ТАЛАБЛАРИГА БИНОАН ТОМОШАЛАР КУНДУЗ КУНИ ЎТКАЗИЛАДИ

19, 20 ДЕКАБРДА СОАТ 15.00 ДА

ЦИРК ЦИРК ЦИРК

Катта ранг-баранг дастурда ажойиб кучукчалар ва қувноқ масхарабозлар қатнашадилар.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-29-04.

Касса соат 10.00 дан ишлайди.

ЎҚУВ ЮРТЛАРИ, ВИЛОЯТЛАРНИНГ ДАВЛАТ ВА ЖАМОА ХЎЖАЛИКЛАРИДАН БИРИНЧИ НАВБАТДА БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 19/XIIда **Уйқудаги гўзал,** 20/XIIда **Тошкент давлат консерваторияси опера студиясининг спектакли.**

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 19/XIIда **Мирзо Улуғбек,** 20/XIIда **Жар.**

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА — 19/XII да **Гул ва Наврўз,** 20/XIIда **Мушкул савдо.**

АБРОР ҲИДОЯТОВ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ДРАМА ТЕАТРИДА — 19/XIIда **Гўзаллар ва миршаблар,** 20/XIIда **Кулги ва қўшиқ кечаси.**

КИНО

19 ДЕКАБРДА

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

А. Навоий номидаги Санъат саройи — «КАНА» (катта зал, 17, 20.00), «СЕВИМЛИ РОЖА» (кичик зал, 17, 19.30.)

Чайка — «МИССИСИПИ АЛАНГА ИЧИДА» (16.45, 20.45), «КЕЛИНГ СЕВИШАЙЛИК» (19.00).

Восток — «ҚОНХЎР ХУДОЖЎЙЛАР» (тоқ соатларда).

Москва — «БЎЙСУНМАС МАРКИЗА» (19.20, 20.40).

Тошкент Советининг 50 йиллиги — «РОШФОРЛИК ҚИЗЛАР» (18.30, 21.00).

БЛКЕИ 30 йиллиги — «БЕЗОРИ ЧОЛЛАР» (жуфт соатларда).

К. Ерматов номли — «КЎНГИЛНИНГ КЎЧАСИ КЎП» (18.30, 21.00).

20 ДЕКАБРДА

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

А. Навоий номидаги Санъат саройи — «КАНА» (катта зал, 11, 14, 17, 20.00)., «СЕВИМЛИ РОЖА» (кичик зал, 12, 14.30, 17, 19.30).

Чайка — «МИССИСИПИ АЛАНГА ИЧИДА» (12.45, 16.45, 20..45), «КЕЛИНГ СЕВИШАЙЛИК» (11, 15, 19.00).

Восток — «ҚОНХЎР ХУДОЖЎЙЛАР» (тоқ соатларда).

Москва — «БЎЙСУНМАС МАРКИЗА» (11, 13.30, 16, 19.20, 20.40).

Тошкент Советининг 50 йиллиги — «БЕЗОРИ» (11, 13, 15, 17, 19.00); «АТЛАНТИК — СИТИ» (21.00).

БЛКЕИ 30 йиллиги — «БЕЗОРИ ЧОЛЛАР» (жуфт соатларда).

К. Ерматов номли — «ФАНТОМАС СКОТЛАНД ЯРДГА ҚАРШИ» (тоқ соатларда).

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ НАШРИЁТИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

бош энергетик — шу лавозимда ишлаб тажриба орттирган бўлиши керак, рус ва ўзбек тилларини биладиган машинистка-стенографистка. Чуқурсойда ишлаш учун: авточилангар, автомоторист, токарь, автоҳайдовчи, омборчи, электрик, карбюраторшик.

Қуйидаги манзилга мурожаат қилинсин: «Правда» рўзномаси кўчаси, 41-уй, кадрлар бўлими.

Уруш ва меҳнат фахрийлари Жумҳурият Кенгаши қошида иш бошлаган

ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТАНИНГ

«ТАРЖИМОН» ШИРКАТИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

ШИРКАТГА ЮКСАК САВИЯЛИ ТАРЖИМОНЛАР, МАШИНИСТКАЛАР КЕРАК.

Маълумотлар олиш учун ширкат маъмуриятига «Правда Востока» газетаси кўчаси, 16-уй (Телефон 33-05-45)га мурожаат қилинсин.

«Билим» жамияти
Фрунзе ноҳия ташкилоти

араб тили курсларига ўқитиш учун

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Маълумотлар олиш учун телефон: 55-28-13.

ТОШКЕНТ оқшоми

(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси Тошкент шаҳри.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76; хатлар — 33-29-70; 32-53--79; жамоатчилик қабулхонаси — 32-55-83.

Якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек ва рус тилларида мустақил чиқади.

140, 390 нусхада чоп этилади. Индекс 64690, Д — 2201
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.